ĽUPČASOPIS

Noviny obce Partizánska Ľupča 1 / 2023 Ročník 29.

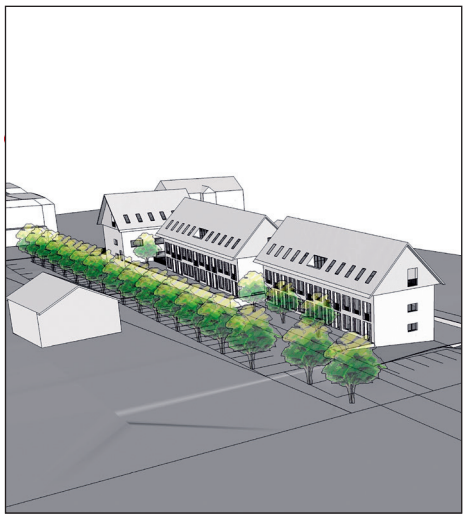

VEĽKÉ ĽUPČIANSKE PROJEKTY NAPREDUJÚ

strana 2

KRÍŽOVÁ CESTA SPOJILA VERIACICH

strana 11

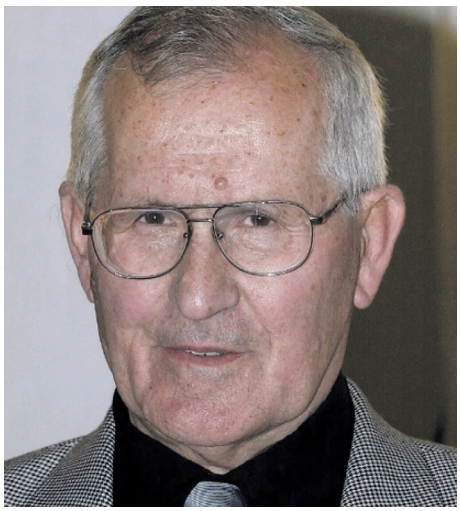

SPOMÍNAME NA IVANA GÁLFYHO

strana 26

Milí priatelia, čitatelia Ľupčasopisu, v rukách držíte nové letné číslo. Je dôkazom toho, že po dvoch divných rozpačitých rokoch sa všetko naplno rozbehlo. Aj u nás v Ľupči.
Opäť máme kalendár plný spoločenských podujatí, stretnutí, športových i kultúrnych akcií. Chvalabohu, všetky bežia úplne slobodne a bez obmedzení. To je ďalší dôvod sa ich aktívne zúčastniť alebo pomôcť pri ich uskutočnení - dobrým nápadom alebo pomocou priamo na "mieste činu".

Starosta obce sumarizuje súčasný stav veľkých investičných akcií. Našťastie všetky veľké projekty pokročili a v dohľadnej dobe sa budeme fyzicky dotýkať výsledkov.
Letné číslo Ľupčasopisu prináša pravidelný obsah. Niekoľkými vydarenými obrázkami sa vraciame do zimných mesiacov, keď sneh v Ľupči potrápil, ale súčasne poskytol aj nové možnosti zábavy. Potvrdilo sa, že s trochou fantázie a dobrej vôle sa aj nepríjemnosti môžu obrátiť na dobré.
Prvýkrát sa čitateľom predstaví miestna organizácia SZPB. Spomíname si pri nedožitých 90. narodeninách na ľupčianskeho rodáka Ivana Gálfyho. Ten už patrí medzi legendy slovenského horolezeckého športu i horskej služby.
Mimoriadne zaujímavý je príbeh Matreny Makovickej, manželky lekára Makovického, ktorý ma prepojenia na Ľupču.
V pozvánkach nájdete predbežný program ľupčianskeho jarmoku. Upozorňujeme aj na niekoľko zaujímavých akcií z blízkeho okolia Ľupče. Predsa aj my sa (a nielen na jarmoku) potešíme cezpoľným návštevníkom.
V závere vydania vás čaká jedno prekvapenie. Po krásnych fotkách Martina Sprušanského toto číslo spestria svojimi zábermi členovia fotoklubu, ktorý práve Martin rozbehol. Patrí mu vďaka za nápad aj za výber tých najlepších fotiek.
Členovia fotoklubu sa pravidelne stretávajú. Buď sa spoločne vyberú do terénu na lov "neokukaných" záberov alebo ich potom spoločne v priestoroch knižnice hodnotia. Spoločne zisťujú, že podmienkou dobrej fotografie nie je drahý smartfón alebo vychytená zrkadlovka. Najdôležitejšie je trpezlivo hľadať nový pohľad na svet. A experimentovať a nebáť sa opustiť zabehnuté zlozvyky.
Naďalej platí výzva: Pridajte sa k nám všetci, ktorí sa zaujímate o dianie v našej obci, o dejiny Ľupče alebo chcete spoluobčanom sprostredkovať inšpirujúce príbehy našich rodákov. Ozvite sa nám, pošlite nám svoje texty - staré príbehy či aktuálne postrehy. Nech je Ľupčasopis naším spoločným dielom…

za redakciu

Ľubomír Jaško

Ľupčiansky fotoklub (presnejšie jeho časť) na reportážnej ceste v Korytnici.

NECH SA UŽ DOTKNEME VÝSLEDKOV NAŠEJ PRÁCE

Ten čas tak rýchlo letí. Mám pocit, že pred mesiacom som písal vianočné úvodné slovo do Ľupčasopisu a už je tu letné číslo...
Dovoľte mi, milí spoluobčania, aby som sa vám opäť prihovoril pár vetami a priniesol vám informácie z diania v obci z „prvej ruky". Poďme pekne poporiadku.

Trampoty i radosti so snehom
Zima nám znovu pekne „podkúrila". Keď sme si začiatkom februára mysleli, že si nás tento rok Perinbaba nevšimla a nedopraje nám zimné radovánky, udrela v plnej sile. A to až tak, že sme boli nútení vyhlásiť na území obce na niekoľko dní mimoriadnu situáciu kvôli snehovej kalamite. Tá bola hlavne v horských osadách Magurka a Železnô.
Celkom sme sa pri tom zapotili. Kvôli veľkej nádielke snehu a silnému vetru bola na istý čas cesta Ľupčianskou dolinou neprejazdná. Osady Magurka a Železnô boli odrezané od sveta aj elektrickej energie. Bez pomoci našich dobrovoľných hasičov

Slovo starostu

a techniky od Lesného komposesorátu a LK servisu by sme v boji s následkami nepriaznivého počasia ťahali za kratší koniec. Touto cestou by som chcel veľmi pekne poďakovať spomenutím za obrovskú pomoc v náročnej situácii. Samozrejme všetky vynaložené prostriedky obce sme riadne zdokumentovali a včas požiadali o ich refundáciu od štátu prostredníctvom okresného úradu.
Snehová nádielka a chladné počasie mali však aj svetlú stránku. Tou boli nádherné bežkárske trate v okolí našej obce a ľadová plocha na našom námestí. Doteraz ma hreje pri srdci spomienka na korčuľujúce sa celé rodiny. Bolo to krásne! Samozrejme, ani ľadová plocha nevznikla sama. Stálo za ňou niekoľko večerov práce našich dobrovoľných hasičov, ktorí obetovali svoj čas a možno aj kus zdravia, aby sme si to mohli naplno užívať. Ďakujem!

Dobré vyhliadky pre školu
Popri zimných aktivitách vonku sme sa venovali hlavne tomu, aby obec úspešne napredovala a aby sa nám podarilo dotiahnuť projekty, na ktorých dlhodobo pracujeme.
Od minulého roku prebieha rekonštrukcia Základnej školy s materskou školou. Veľmi sa teším, že sa nám podarilo pre deti v materskej škole vytvoriť krajšie, modernejšie a kultúrnejšie prostredie. Tiež ma teší, že deti budú mať konečne svoje šatne či technickú učebňu, ktoré tak veľmi chýbali. Rekonštrukciou sa zlepšili prevádzkové a funkčné parametre využitia priestorov ZŠ s MŠ.
Na tomto mieste ďakujem všetkým rodičom, žiakom aj pedagógom za trpezlivosť a ospravedlňujem sa za čiastočný diskomfort v budove a okolí školy.
V areáli školy ešte na chvíľočku zostanem. Mojím veľkým snom je vybudovať telocvičňu pre žiakov aj širokú verejnosť. Na projekte telocvične neúnavne pracujeme niekoľko rokov. Stálo nás to nemálo energie a - povedzme si pravdu - aj finančných zdrojov obce. Teším sa, že táto snaha prináša ovocie v podobe schválenej dotácie z Rady partnerstva Žilinského samosprávneho kraja na výstavbu telocvične vo výške 1,3 milióna eur v Partizánskej Ľupči! Pevne verím, že v budúcom roku sa pustíme do realizácie športového stánku. Areál ZŠ s MŠ má ambíciu a potenciál stať sa moderným multifunkčným priestorom pre naše deti.

Ako premeniť papiere na realitu
Naším ďalším dlhodobým cieľom je výstavba nájomných bytových domov. Úspešne sme zvládli náročné verejné obstarávanie, všetky byrokratické prekážky a doručili kilá dokumentov na Štátny fond rozvoja bývania, prostredníctvom ktorého budeme stavať nájomné byty. Každodennou mravenčou prácou robíme všetko pre to, aby sme na jeseň spustili výstavbu troch bytových domov s 36 nájomnými bytmi.
Ďalšia oblasť, ktorá dlhodobo trápi našu obec, je neexistujúca splašková kanalizácia. Ani tu sme nelenili: spracovali sme projekt a zapojili sa do výzvy Environmentálneho fondu. Žiadame maximálnu možnú dotáciu, ktorá je vo výške 3 milióny eur. Z tejto dotácie dokážeme vybudovať čističku odpadových vôd a hlavnú vetvu kanalizačného potrubia vedúcu od plánovanej ČOV pod dolnou pílou po horný koniec dediny. V procese schvaľovania sme zodpovedali na všetky otázky hodnotiteľov projektu. V súčasnosti čakáme schválenie projektu. V prípade priaznivého výsledku sme pripravení na spustenie verejného obstarávania na zhotoviteľa a následné budovanie kanalizácie.
Jedným zo strategických cieľov obce je rozvoj odpadového a obehového hospodárstva. Preto sme sa zapojili do výzvy Environmentálneho fondu. Tu sme požiadali o dotáciu na nákup komunálnej techniky zahŕňajúcu traktor s čelným nakladačom a príslušenstvom v hodnote 86 592 eur. Splnili sme všetky podmienky výzvy a čakáme na rozhodnutie. Schválenie dotácie by nám veľmi pomohlo pri prácach našich zamestnancov na správe a údržbe verejných priestranstiev a obecných komunikácií počas celého roka. Boli by sme viac sebestační.

Nečakaná, ale vítaná pomoc
Naša obec sa zapojila do výzvy, ktorú vyhlásilo Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR s projektom Riešenie migračných výziev v obci Partizánska Ľupča. Je to výzva, o ktorej informovali rôzne médiá ako o výzve „za Ukrajincov“. Výzva je určená pre každú obec, na ktorej území bola – rôznymi subjektami a osobami, rôznou formou a dĺžkou - poskytnutá pomoc občanom Ukrajiny utekajúcich pre vojnou. A keďže ste sa vy, občania našej obce, výrazne podieľali na pomoci utečencom, naša obec môže získať nemalé eurofondové prostriedky do nášho rozpočtu. Tie nám môžu vo zvlášť náročnej súčasnej ekonomickej situácii pomôcť.
Považujem za potrebné povedať, že obec sa zapojila do výzvy, ale žiadne finančné prostriedky na náš účet ešte neprišli (ako je to často mylne interpretované). Zároveň vás chcem ubezpečiť, že obec prípadné finančné zdroje použije na verejnoprospešný účel pre všetkých občanov Partizánskej Ľupče v zmysle inštrukcií, či odporúčaní samotného ministerstva.

Premosťujeme
Veľmi ma teší, že sa nám podarilo vybudovať a otvoriť nové premostenie potoka Ľupčianka na mieste bývalého Beniačovho mosta. Áno, aj mňa prekvapila zdĺhavosť vybavovania všetkých možných stanovísk a povolení od dotknutých orgánov, ktoré sme potrebovali pre získanie stavebného povolenia. Dielo sa však nakoniec podarilo. Most je otvorený aj bez slávnostného strihania pásky, či strieľania šampanského. A čo je najdôležitejšie - slúži všetkým občanom našej obce.

Ďakujem!
Milí spoluobčana, chcem vám veľmi pekne poďakovať za čas strávený pri čítaní týchto riadkov. Po komunálnych voľbách sme nezaspali na vavrínoch. Pustili sme sa ešte intenzívnejšie do práce pre obec. Pevne verím, že hmatateľných výsledkov našej každodennej vytrvalej práce sa budete môcť už čochvíľa dotknúť.
Na záver ďakujem všetkým zamestnancom obce za ich prácu a nasadenie, poslancom obecného zastupiteľstva za konštruktívne rokovania na zasadnutiach obecného zastupiteľstva a snahu spoločne posunúť našu obec krok po kroku vpred. Bez dobrého tímu a vzájomnej komunikácie by sa posúvala naša obec vpred len veľmi ťažko.

Baláž
Ladislav

BENIAČOV MOST UŽ PREJAZDNÝ

Od 9. mája je Beniačov most otvorený pre autá do 3,5 tony. Stavbe nového mosta predchádzalo verejné obstarávanie na projektovú dokumentáciu. Nasledovalo vybavovanie všetkých povolení a verejné obstarávanie na zhotoviteľov stavby.
Sme radi, že po všetkých "papierovačkách" môže most opäť slúžiť všetkým spoluobčanom.

OPÄŤ VYŠŠIE PERCENTO VYTRIEDENOSTI

Dôležitosť triedenia odpadov si v súčasnosti uvedomuje každý z nás. Každý jeden z nás svojou uvedomelosťou pri separovaní odpadov prispieva nielen k lepšiemu stavu životného prostredia a ku krajšiemu okoliu, ale aj k vyššiemu percentu vytriedenia komunálneho odpadu.

Za rok 2022 dosiahla úroveň vytriedenia odpadov v obci 60,26 %. Takéto vysoké percento vytriedenosti naša obec ešte nemala. Ďakujeme, že separujete a udržiavate obec v čistote.
V súvislosti so separovaním odpadov (konkrétne textilu a odevov) obec uzatvorila zmluvu so spoločnosťou Humana na umiestnenie kontajnera na textil. Jedná sa o jednu zbernú nádobu, do ktorej sa bude ukladať čistý a nepoškodený textil či odevy. Miesto na zbernú nádobu máme vytypované.
O umiestnení zbernej nádoby vás budeme ihneď po jej inštalácii informovať prostredníctvom facebooku alebo internetovej stránky obce.

VYNOVÍME BALKÓNY

Staráme sa aj o správu a údržbu existujúcich objektov. O tom svedčí aj plánovaná rekonštrukcia balkónov v bytovom dome 12 b.j.

Nájomníkom znepríjemňovalo život zatekanie do bytov. Po preverení a miestnej obhliadke bolo nevyhnutné pristúpiť k odstráneniu systémovej poruchy balkónov spôsobenej zatekaní. Balkóny v bytoch sa zaizolujú, aby nedošlo k ďalšej degradácii konštrukčných vrstiev. Časť stavebných prác zrealizuje obec vo vlastnej réžii našimi pracovníkmi. Práce začnú v priebehu mesiaca jún.
Dopredu sa ospravedlňujeme nájomníkom za dočasné nepríjemnosti spôsobené stavebnými prácami. Je to však pre dobro všetkých, nakoľko o obecný majetok je potrebné sa starať.

Vizualizácia mlyna z workshopu Architekti komunite.

PLÁNY S MLYNOM

V budove mlyna je plánovaná rekonštrukcia časti priestorov na obecné múzeum. Na tento účel máme alokované financie v čiastke 40 000 eur.
So zhotoviteľom, ktorý vzišiel z verejného obstarávania stavebných prác v súčasnosti rokujeme o spôsobe a termíne realizácie. Zároveň sa snažíme budovu obecného mlyna zaradiť medzi kultúrne pamiatky, aby sme sa mohli uchádzať o podporu na obnovu historických budov z Plánu obnovy.

rubriku pripravili
Ladislav Balážec a Zuzana Jašková

POŽIČAJ SI NA LETO BICYKEL

V spolupráci s občianskym združením Lunetrdlo sa obci podarilo získať 25 bicyklov. Chvíľku to trvalo, ale nakoniec Štefan Balážec spojazdnil 23 parádnych bicyklov. Veľmi pekne mu touto cestou chceme poďakovať. Tiež ďakujeme firme MA-PE s.r.o za zapožičanie dodávky na prevoz bicyklov.

Tieto bicykle veľmi radi prenajmeme na letnú sezónu, t.j. do konca novembra. Pokiaľ by ste potrebovali na leto bicykel, kľudne sa ozvite.
Čo treba urobiť?
- dať nám vedieť, že máte záujem o požičanie bicykla,
- podpísať preberací protokol (za deti a mladistvých rodičia),
- do konca novembra bicykel vrátiť v pojazdnom stave.

Veríme, že bicykle si nájdu nových dočasných majiteľov a urobia všetkým radosť.

STAVEBNÉ ÚPRAVY V KULTÚRNOM DOME

Z prevádzkovo-funkčných dôvodov sa v priebehu mesiaca máj zrealizovali stavebné úpravy interiéru kultúrneho domu. Zrealizovala sa miestnosť pre uskladnenie inventáru a audiovizuálnu techniku. Stavebné práce boli zrealizované vo vlastnej réžii pracovníkmi obce.

HASIČI SKONTROLUJÚ KOMÍNY

Dobrovoľný hasičský zbor vykoná v našej obci kontroly komínov pred začatím vykurovacej sezóny. Každé čistenie komína, dymovodu a spotrebiča treba zapísať do denníka, ktorý je prílohou novín.

Odporúčame minimálne raz ročne si dať skontrolovať komín kominárovi, ktorý vystaví potvrdenie, ktoré je dôležité v prípade poistnej udalosti.
Majiteľ by si mal komín čistiť aspoň 1-krát za 4 mesiace. Alebo podľa potreby počas vykurovacej sezóny.
Treba dbať na dôkladné vyčistenie komínového telesa. Riziko vzniku požiaru sa zvyšuje už pri 3 mm nánose sadzí. Taktiež sa znižuje účinnosť spotrebiča a hrozí zadechtovanie (zanesenie) spaľovacej komory spotrebiča a komínového telesa.

Matúš Hollý

NÁVRATY K ZIME

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

Je osviežujúce sa vrátiť k zimným aktivitám. Okrem starostí so snehovou kalamitou sa sneh zmenil na príležitosť spraviť z námestia snehuliakové kráľovstvo. Počas extrémne mrazivého februárového týždňa sa námestie premenilo (vďaka dobrovoľným hasičom) na prírodnú ľadovú plochu - využili ju mnohí.

AKO SME FAŠIANGOVALI

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

Fašiangová sobota (18. februára) bola plná farieb a predpôstneho veselia. Po sprievode obcou pokračovali ľupčianske fašiangy zabíjačkou s podávaním výborných špecialít. Do spevu a tanca zahral DJ Piter.

NAŠTARTOVALI SME AKTÍVNE LETO

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

Rodičovské združenie pri Základnej škole s MŠ sa opäť postaralo o vydarený Juniáles. Nechýbala zábava pre najmenších, ľudová hudba i zábava do skorého rána.

Pálenie jánskej vatry v ľupčianskom chotári začalo aktivitami pre deti (výroba vlastnej svätojánskej mušky, jánske veršíky, vence z kvetov, svätojánsky poklad v dukátovej odmene). Pokračovalo opekačkou a po zotmení prišlo aj na jánsku vatru. O zábavu sa postarala ľudová hudba Martina Krakovského. Ani večernej búrke sa nepodarilo pokaziť vydarený večer.

foto Martin Sprušanský

Dobrovoľný hasičský zbor v spolupráci s Obcou zorganizoval prvý ročník Súťaže vo varení gulášu. Do súťaže sa zapojilo 12 tímov, víťazmi sa stali Sifonári. Okrem samotnej súťaže zaujal aj sprievodný program: ukážky hasičskej techniky, pena pre deti a zábava pre všetkých pod taktovkou DJ Pítra. Prvý ročník sa vydaril, určite je dôvod pokračovať.

foto Ľubomír Jaško

SPRÁVY Z KNIŽNICE

Oživenie ľupčianskej knižnice sa vydarilo. Stala sa priestorom pravidelných stretnutí i kultúrnych akcií, pri ktorých môžu návštevníci v príjemnom prostredí počúvať básne či piesne v spojení s dobrou hudbou. Alebo sa môžu započúvať do príbehov z dejín, tie dokážu ešte aj dnes zaujať.

Večer s gitarovým virtuózom
V závere januára nedeľný podvečer spestril svojím vystúpením mladý gitarista Kostia Marich. Je študentom ružomberskej univerzity. Pochádza z Ukrajiny, gitare sa venuje 9 rokov, pred niekoľkými rokmi vydal svoj prvý album.
Návštevníci minikoncertu v knižnici boli už po krátkej chvíli užasnutí jeho virtuozitou. Mnohí doteraz netušili, čo všetko dokáže gitara v tých správnych rukách...

Nebojte sa poézie
Presne po dvoch mesiacoch (22. marca) patril nedeľný podvečer poézii. O Poetickú nedeľu v knižnici sa postarala poetka Silvia Kaščáková a hudobný hosť Dušan Havrilla. Šlo o skvelú oslavu Svetového dňa poézie.
Básne môžu byť vtipné i dojímavé, plné života a emócií. Práve také píše Silvia. Okrem vlastných básní o láske, viere či smútku má na konte desiatky textov pre Kandráčovcov, kapely Komajota a Korben Dallas, Katku Koščovú i Katarínu Knechtovú. K 1. výročiu vojny na Ukrajine pripravila citlivý duet Za dlaňou, ktorý naspievali Juraj Benetin s ukrajinskou speváčkou Milou Medvedovskou.
Pre deti vydala veršovaný príbeh o tom, ako sa malý Paľko Dobšinský stal slávnym zberateľom ľudových rozprávok. Silvia je aj uznávaná prekladateľka. Okrem detských kníh zaujala predovšetkým prekladmi básní poľskej “nobelistky” Wislawy Szymborskej.

Hudobným hosť Dušan Havrilla vydal na sklonku minulého roka hudobnú knihu Citadela, kde spojil prírodné zvuky s mestskou poetikou.
Poézia v podaní Silvie a Dušana ukázala prívetivú tvár. Úvod patril deťom, tie sa potešili vtipným veršom. Poetická nedeľa skončila peknou hrou. Silvia na základe niekoľkých slov z publika hneď na mieste zložila text piesne. Následne ju Dušan zaspieval v sprievode svojej gitary. Aj tak môže vyzerať tvorivosť vyššieho stupňa.

O dejinách spravodlivosti v Ľupči
Júnová akcia mala iný charakter. Prilákala však doteraz najvyšší počet návštevníkov, ktorí do posledného miestečka obsadili priestor v knižnici. Stretli sa kvôli fundovanej a pútavej prednáška mladého historika Miroslava Nemca, ktorý sa v Liptovskom múzeu venuje dejinám nášho regiónu.
V prednáške sa venoval dejinám spravodlivosti v Nemeckej Ľupči s dôrazom na 18. storočie. Poslucháči sa dozvedeli akých zločinov sa dopúšťali naši predkovia. A prišlo aj na tému šibenice a katov, lebo aj to patrí do dejín našej obce. Kým niekedy sa ľudia boja pýtať, teraz odpovede na zvedavé otázky vyplnili skoro polovicu poučného večera.

Budú nové knihy
Fond na podporu umenia rozhodol o dotácii 1.400,- eur na nákup nových kníh pre knižnicu v Partizánskej Ľupči, ďalšou sumou (formou spoluúčasti) prispeje k nákupu kníh obec.

foto Martin Sprušanský

foto Martin Sprušanský

Nákup nových titulov z aktuálnej ponuky vydavateľov získa knižnici ďalších čitateľov - nájdu bohatý výber kníh vrátane najčerstvejších noviniek.
Pri prvom nákupe nových kníh sa do knižnice dostali tituly najlepších vydavateľov a rozmanitých žánrov (ženská literatúra, krimi, non-fiction, knihy venované regiónu a knihy autorov pochádzajúcich z obce). Teraz pribudnú ďalšie. Nakúpia sa knihy, o ktorých už vieme, že sú čitateľmi žiadané aj také, ktoré môžu prekvapiť. Knižnica má za cieľ získať nových čitateľov aj z radov detí a mládeže.

Pozvanie do knižnice platí: pre čitateľov hladných po dobrom čítaní aj pre tých, ktorí sa chcú potešiť stretnutím pri literatúre a hudbe alebo poučnej prednáške. Hojnejšia účasť bude odmenou pre organizátorov, ale aj výzvou, aby sa postarali ešte o kvalitnejší a intenzívnejší program v priestoroch ľupčianskej knižnice.

Ľubomír Jaško

foto Ľubomír Jaško

NÁVŠTEVNÝ PORIADOK DETSKÉHO IHRISKA

- **Vážení návštevníci**, detské ihrisko bolo vybudované s cieľom prinášať nové pohybové aktivity a radosť. Pre príjemný a ničím nerušený pobyt vašich detí i ďalších návštevníkov vás žiadame o dodržiavanie podmienok tohto návštevného poriadku.

- **Jednotlivé prvky ihriska sú určené pre deti od 6 do 12 rokov**, deti musia byť v sprievode osoby staršej ako 18 rokov.
- **Ihrisko nepoužívajte, pokiaľ je zariadenie šmykľavé a vlhké, namrznuté, je na ňom porucha alebo je inak viditeľne poškodené!**

- **Návštevník je povinný:**
- **1. rešpektovať návštevný poriadok a pokyny prevádzkovateľa ihriska**
- **2. správať slušne tak, aby neohrozoval sám seba ani ostatných návštevníkov**
- **3. dodržiavať čistotu areálu**

- **Na ihrisku je zakázané:**
- **1. poškodzovanie a znečisťovanie priestoru, zariadenia a vybavenia detského ihriska (v prípade poškodenia bude prevádzkovateľ vymáhať náhradu nákladov vynaložených na opravu)**
- **2. vstup so psami a inými zvieratami**
- **3. manipulácia s otvoreným ohňom, konzumácia alkoholu a omamných látok**
- **4. konzumácia jedla a pitia na herných zostavách**
- **5 . nosenie ostrých predmetov na herné zostavy**

Porušenie pravidiel stanovených týmto návštevným poriadkom sa považuje za priestupok a je možné za takéto porušenie uložiť pokutu. Prevádzkovateľ ihriska: Obec Partizánska Ľupča. V prípade zistenia závad volajte tel.č. 044/5570755, 0904 209 605, alebo závadu ohláste osobne na obecnom úrade.

foto Martin Sprušanský

SLÁVNOSTNÉ POĎAKOVANIE MAMÁM

Po náročnom mesiaci, v ktorom okrem povinností museli všetci zúčastnení zvládnuť aj prípravu slávnostného programu a nácviky, sa druhú májovú nedeľu náš kultúrny dom ozýval spevom, hudbou a potleskom. Pri príležitosti Dňa matiek pripravili žiaci so svojimi učiteľkami z našej školy a škôlky koncert, ktorým chceli poďakovať svojim mamám za lásku a starostlivosť. A veru sa im to podarilo.

S humorom i nehou

Nielen mamičky a staré mamky, ale celé rodiny si opäť užili koncert, ktorý im pripravili tí najmenší. Na javisko, ktoré vyzdobila pani učiteľka Iveta Migasová, vystúpili ako prvé deti z materskej školy. Potešili svoje mamičky spevom a básničkami a ich starší kamaráti, školáci, spojili do jedného celku divadelné pásmo s poéziou, spevom a tancom. Scenár a scénky pripravila režisérka programu, pani učiteľka Anna Ganobjaková. S účinkujúcimi nacvičila hudobné a spevácke čísla. Ústredným motívom boli mamkine šaty, ktoré sama upravuje pre dorastajúcu dcéru a vďaka ktorým sa v štyroch dejstvách odohrali humorné situácie. V prvom dejstve Hanka Balážecová a jej kamarátky na „prespávačke“, Kristínka Pepuchová, Ninka Černochová a Natálka Mičetič, predviedli chôdzu akou chodia modelky, ibaže vo veľkých topánkach, na čo sa od člena ich divadelnej rodiny Šimona Hošalu dozvedeli, že „buchocú ako kozy“. Hneď ich vystriedali druháci s básničkami a tancom, ktorý s nimi nacvičila ich pani učiteľka Deniska Kristová.

V druhom dejstve mama Zuzka Vajdová upravovala svoje šaty dcére Ele, ktorú hrala Sabínka Pavellová a brat Juraj alias Tobias Frič sa pustil do buchiet, ktoré napiekla a priniesla babka Vladka Viatokha. Babka okrem toho zahrala aj na gitare. Spolu so štvrtákmi a šiestakmi si potom prítomní zaspievali pieseň „Keby som bol vtáčkom“, ktorú na klavíri zahrala „naša mama“ Zuzka Vajdová. Báseň o mame od Milana Rúfusa zarecitovali Martinka Zaťková a Matej Kráľ.

Vďaka na sto spôsobov

Po treťom dejstve, v ktorom sa zo služobnej cesty vrátil otec Jožko Švidroň a riešil problém so zničenými šatami, zaspievala Rebeka Sliacka upravenú verziu Bohemian Rapsody od skupiny QUEEN. Nasledovala módna prehliadka, v ktorej sa predviedli všetky účinkujúce dievčatá v šatách podľa vlastného výberu a pripravili javisko na záverečné dejstvo a pieseň všetkých účinkujúcich.

Otec Jozef so synom poďakovali všetkým mamám za ich umenie, s ktorým zvládajú domácnosť a potom sa už sálou rozliehala pieseň o nádhernej mame. Po potlesku vystúpil so svojou ďakovnou básňou aj pán starosta Ladislav Balážec, ktorý za pomoci detí obdaroval všetky prítomné ženy krásnymi gerberami.

Ozaj, a tie buchty upiekla naša pani asistentka Danka Mráziková a vďaka patrí aj ostatným pani učiteľkám, ktoré pomohli s kostýmami a rekvizitami. Vďační sme aj manželom Janíčkovcom, ktorí aj tento rok pomohli s osvetlením a ozvučením. Tohtoročný koncert máme úspešne za sebou, a to zásluhou všetkých, ktorí sa na ňom podieľali aj na úkor osobného voľna a nad rámec svojich pracovných povinností.

Anna Ganobjaková

TROJKRÁĽOVÝ KONCERT

6. januára si veriaci kresťanských cirkví pripomínajú sviatok Zjavenia Pána, inak aj sviatok Troch kráľov. V tento deň bol v ľupčianskom evanjelickom chráme povznášajúci koncert.

Sviatok s organom, flautou i spevom

Sviatok patrí medzi najstaršie kresťanské sviatky, ktorý sa slávi od 3. storočia. Je to deň, keď Boh svetlom hviezdy zjavil svojho syna všetkým národom. Ústrednou témou tohto sviatku je udalosť, keď traja mudrci z Východu prišli do Betlehema pokloniť sa novonarodenému Ježišovi a priniesli mu svoje dary – zlato, kadilo a myrhu. Troch kráľov – Gašpara, Melichara a Baltazára priviedlo k malému Ježišovi svetlo betlehemskej hviezdy.

Tu sa ponúka paralela v podobe daru všetkým veriacim, ale aj tým ostatným, keď v evanjelickom kostole odznel nádherný trojkráľový koncert. Zaplnený kostol privítal troch umelcov: Metoda Rakára (organ a klavír), Luciu Bencúrovú (flauta) a Annu Droppovú (spev). V ich podaní odzneli skladby vážnej hudby aj upravené piesne zo súčasnosti. Umelcom patrí uznanie a vďaka, pretože prítomným

poskytli nádherný, sviatočný a dojemný umelecký zážitok.

Za skvelú prípravu a organizáciu tohto vydareného sviatočného podujatia patrí poďakovanie evanjelickému farárovi Jánovi Molčanovi.

Miroslav Migaľa

KRÍŽOVÁ CESTA SPOJILA VERIACICH

Po prvý krát v histórii obce sa na Veľký piatok spojili evanjelickí i katolícki veriaci v spoločnej Krížovej ceste.

Ekumenickej krížovej cesty sa zúčastnilo veľké množstvo veriacich oboch konfesií. Spoločnou pripomienkou Kristovho utrpenia ukázali silu jednoty kresťanskej viery. Motto pobožnosti bolo silné a jasné: Láska Kristova spája nás.

Veriaci sa spoločne prihlásili ku krížu ako symbolu toho, čo je pre nich všetkých najvzácnejšie. Súčasne takýmto spôsobom preukázali súcit so všetkými, ktorí aj dnes akýmkoľvek spôsobom trpia, sú opustení, ponižovaní alebo prenasledovaní.

Ekumenická krížová cesta zdokumentovala pokojné spolužitie oboch konfesií prítomných v Ľupči. Okrem toho bola príkladom praktickej spolupráce miestnych duchovných. Tiež môže byť začiatkom novej tradície.

Ľubomír Jaško

foto Martin Spružanský

DEŇ ZEME SO ZÓNOU BEZ PEŇAZÍ

V sobotu 22. apríla 2023 prebehlo veľké upratovanie obce v rámci Dňa Zeme. Účastníci od rána upratovali okolie obce. Postarali sa o vyčistenie potokov, námestia aj okolia cesty č. 18 od Malatínov až po Liptovský Michal.
Súčasne obec v spolupráci s Jednotou dôchodcov Slovenska a Slovenským zväzom telesne postihnutých v Partizánskej Ľupči zorganizovala v tento deň Zónu bez peňazí. Veci dostali druhý život.
Išlo o dobročinnú akciu, na ktorú ľudia priniesli veci čo už nepotrebujú (nepoškodené oblečenie, topánky, knihy, domáce potreby, ale i hračky, CD/DVD alebo športové príslušenstvo)., ale zároveň vedia poslúžiť niekomu druhému.
Zamestnanci obce sa postarali o parádny guláš, ktorý bol na záver akcie vhodnou odmenou všetkým zúčastneným za ich námahu v prospech krajšej obce a jej okolia. Je skvelé, že nám záleží na čistom prostredí a sme ochotní pomôcť dobrej veci.

Ladislav Balážec

SVIETI SA, ZVUČÍ SA, K DIVADLU SA CHÝLI

Svieti sa, zvučí sa, k divadlu sa chýli. Ono nie, že by sa nedivadlovalo aj predtým, ale teraz to naozaj konečne začína vyzerať zase na divadlo. LUNETRDLO (nebudeme si klamať) po takom malom útlme chystá nové predstavenia. A plurál je na mieste, lebo tých nových projektov je hneď niekoľko.

Minikomédie budú veľké
Na jarmok chystáme premiéru úplne novej hry pod zatiaľ pracovným názvom Lekcia, alebo EMKA. Ak niekto pozná tento akronym a pousmeje sa - tak áno, je to presne to, na čom sa smeje. A ostatní sa príďte presvedčiť osobne. Uvidíme, čo sa nám bude viac pozdávať.
S divadelným dorastom (dosť už odrasteným) spracúvame MINIKOMÉDIE francúzskeho autora Pierra Camiho. Mimochodom sú to divadelné minikomédie, ktoré sú humorné už tým, že podľa autora sú divadelne nehrateľné. Môže byť väčšia výzva pre netradičné divadlo?:) Tak sme sa vrhli na spracovanie koláže niekoľkých, ťažko povedať čoho. Nie sú to ani poviedky, ale ani divadelné scenáre, aj keď sa tak tvária. Tak sa nechajte prekvapiť.
No a ešte jeden bláznivý nápad: štvrtý remake Anči Zbíjačky. Tentoraz v prevedení OneFamilyShow. Ľupčianske divadlo totiž zase dostalo pozvanie na najväčší český festival neprofesionálnych divadiel „Jiráskúv Hronov“ a nám sa zdá, že táto forma politického kabaretu bude presne to, čo by mohlo zarezonovať aj u divákov v susednom Česku. Aj tam totiž majú svoje Anči Zbíjačky, len zatiaľ nevedia, že sa tak volajú :) Takže našu najviac hranú hru chceme oprášiť a trošku zaktualizovať. Smutné je, že až tak moc nemusíme, lebo ani po 25 rokoch sa toho na Slovensku až tak veľa nezmenilo.

S omladinou
Popri týchto dospeláckych aktivitách beží kontinuálne aj práca s divadelnou omladinou. No a práve cez nich sa môžeme kontinuálne presunúť na to, čo sa udialo a že to nakoniec s tým útlmom nebolo až také tlmivé.

Ľupča plná života

Máme za sebou tradičnú májovú „Divadelnú noc“ a Noc v divadle. Opäť nabitú programom, básničkami, detským krikom, jedlom, kofolou a bitkou o to, kto bude spať na javisku za oponou. Prezentovali sa členovia MINETRDLA a zároveň žiaci ZUŠ. Ako hosť vystúpili opäť divadelníci zo Závažnej Poruby, ktorí nám zahrali svoju úspešnú hru „O dvanástich mesiačikoch“. Ale zahrali si a prespali u nás aj malí divadelníci z Liptovských Sliačov.
Deti proste máme radi. A nielen tak, ako v monológu „Pedagóg“. Dokonca tak, že sme boli pripravení na 2x 800km cestu do poľských Suvaliek, s úspešnou detskou hrou „Malý princ“ a s fanklubom rodičo-vodičo-polosamovrahov-nepedagógov.
Zdivadelnieva sa. Festival „Wigraszek“ však, doslova na poslednú chvíľu, zrušili. Mladí divadelníci sa zúčastnili aj obnoveného medzinárodného festivalu „Prednášam, hrám, teda som“ , ktorý sa síce presťahoval z Kremnice do Žiaru nad Hronom, ale na kvalite mu to nijako neublížilo. Divadelná mládež tak nejako celkovo rada recituje. A súťaží. Ono, súťažiť v akejkoľvek oblasti umenia tak trochu vždy zaváňa patológiou, ale napodiv to deti robia radi a často aj úspešne. A ešte sa to aj dá počúvať.

Robiť dobrý humor je ťažká vec
Ale aby sme nechválili len mládež, ani dospeláci nespali úplne na bobkovom liste. Inscenácie ako „Monológy“, „Dvere“, „Xantypa“ sa hrali podchvíľou. Jedného herca sme požičali na hosťovanie do divadla „RosArt“ v Ružomberku. Ba dokonca „Na Štefana“, sme vytiahli aj veci staršie ako staršie - v kabaretnom večeri s nádychom spomienkového optimizmu „Pod vianočnou jedličkou“. Aby to však nebolo, ako pozerať sa 40-ty krát na „Winnetoua“, bolo tam aj dosť nových a v prípade účinkujúcich hostí, aj neopakovateľných vystúpení. Smolu majú teda tí diváci, ktorí tiež prežívajú svoj útlm a tento večer radšej pozerali „Winnetoua“ na STV 2.
Ale je to nejaký trend posledných rokov nielen u nás. Divadlá, čím chcú byť kvalitnejšie, sa sťahujú do klubových priestorov, ak nemajú skĺznuť do meanstreamových foriem povrchnej zábavy. Robiť dobrý humor je ťažká vec. Ale určite sa o to budeme pokúšať aj ďalej. Ostaneme verní tomu, že by to malo byť nielen o smiechu.
No a týchto pár viet sa núka, tak trochu ako záver. S víziou, aj výzvou do blízkeho budúcna. Doslova zajtrajška. Tak nech sa páči, nech čo najviac divákov bude počuť zase ten bonmot: „Dobrý večer, priatelia dobrého divadla“ na úvod večera. Nuž svieti sa, zvučí sa, zdivadelnieva sa.

Jaro Janíček

OD MATEJA PO DEŇ MATIEK VESELO A AKTÍVNE

Nový rok 2023 sme začali aktívne a so zmysluplnými činnosťami. Seniori hlavne v zime využívali knižnicu nášho zariadenia a venovali sa svojim individuálnym záľubám. Veľmi radi lúštili krížovky, čítali časopisy, sledovali šport ale aj domáce a zahraničné spravodajstvo, aby nestratili prehľad o spoločenskom či politickom dianí. Dámy plietli alebo háčkovali. Niektoré dokonca trénovali na stacionárnom bicykli alebo sa starali o kvietky.

Zima s novou liečivou podobou

Už v januári pribudla ďalšia pravidelná a veľmi prospešná aktivita – skupinové aj individuálne cvičenia s našou fyzioterapeutkou. Po zhodnotení funkčného stavu realizuje terapeutické postupy. Ide o mäkké techniky, mobilizačné techniky či postizometrickú relaxáciu. Cvičenia pomáhajú uvoľniť skrátené svalstvo či spazmy. Sú zamerané na uvoľnenie chrbtice, udržanie pohyblivosti kĺbov, posilnenie svalov a uvoľnenie drobných kĺbov rúk i nôh.

Zameriavali sme sa aj na precvičovanie pamäti a reči prostredníctvom ľudových piesní, ktorých texty starkí nielen spievali ale aj dopĺňali. Obľúbenou činnosťou je skupinové čítanie a rozhovory o pranostikách. Pri nich starkí spomínajú na počasie z ich mladosti, pozorujú súčasnosť a porovnávajú ju s minulosťou.

Často sa rozprávame aj o globálnych klimatických zmenách, ktoré spôsobujú odlišnosti s minulosťou. Takto sme napríklad sledovali počasie na Mateja. Priblížili sme si tradície a povery spojené s menom Matej a samozrejme sme spomenuli aj známu pranostiku „Matej ľady láme“ a jej význam. Dozvedeli sme sa zaujímavosti o tzv. gregorskej zime, ktorá sa po desaťročia prejavovala práve v období okolo Gregora. V tomto období ľudí sužovali veľké mrazy, ktoré ale boli predzvesťou blížiacej sa jari. Na Gregora už v niektorých oblastiach gazdovia vyťahovali pluhy. Tiež sme pozorovali teploty na „troch zamrznutých“ a dážď spájaným s menom Žofia.

Od histórie k dnešku

Ďalšou obľúbenou aktivitou bolo čítanie a rozhovory o histórii a význame jednotlivých sviatkov a tradícií s nimi súvisiacimi. Pripomenuli sme si a zaspomínali na tradičné fašiangové jedlá aj piesne či masky. Venovali sme sa aj histórii vzniku a tradíciám sviatku svätého Valentína. Hoci staršia generácia ho považuje za sviatok, ktorý sa k nám dostal z Ameriky, dozvedeli sme sa, že v skutočnosti tradícia posielania Valentínok vznikla v Taliansku.

Fašiangy sú odjakživa jedným z najkrajších a najveselších osláv prechodu medzi zimou a jarou. Veselosť, spev, zábavy a zabíjačky neutíchajú počas tohto celého obdobia. Aj my sme si február spestrili fašiangovým posedením. Strávili sme popoludnie pri šiškách, čajíku a kávičke. Pustili sme si videá s fašiangovými sprievodmi z viacerých regiónov. Spolu sme si aj zaspievali a vypočuli zopár vtipov. Návštevou nás v jednu februárovú nedeľu potešili aj veselé masky miestnej fašiangovej bursy.

V nasledujúcich týždňoch sme si čítali a hovorili o významných dňoch prichádzajúcich veľkonočných sviatkov: o vzniku názvu o histórii a tradíciách počas popolcovej stredy a o týždni ktorý predchádza Veľkej noci (svätý, veľký alebo pašiový). Niektorí dopĺňali tradície z minulosti v ich rodinách.

V marci sme si pripomenuli históriu MDŽ. Prečítali sme si o štrajkoch žien v USA aj o demonštrácii v Petrohrade. S klientmi sme sa rozprávali, čím boli zvyčajne ženy v minulosti obdarovávané. Dámy spomínali najmä tulipány, narcisy ale aj karafiáty.

Čítali sme si aj o významnom slovenskom buditeľovi Matejovi Hrebendovi, na počesť ktorého je mesiac marec vyhlásený za mesiac knihy. Klienti sa vypočuli aj zaujímavosti a rekordy z knižného sveta - napríklad aká je najväčšia či najmenšia kniha, ktorá kniha sa číta najviac, ktorá kniha je najviac kradnutá, ako čítanie pomáha zdraviu a pod.

Precvičovali sme aj jemnú motoriku. Páni vystrihovali pri príležitosti MDŽ papierové kvietky, z ktorých sme si vytvorili obraz s kyticou. Dámy nalepovali vopred pripravené papierové guličky, z ktorých sme si vytvorili valentínske srdiečka, pred Veľkou nocou nalepovali bahniatka.

Sadíme my máje

V apríli nás navštívili herci z prešovské-

ho divadla Portál. Rozveselili nás činohrou O hlúpom Janovi. Dobre sme sa pobavili na hlúpom Janovi, jeho matke aj milej Marienke ale najmä na dvoch klebetných babách. Chytľavá záverečná pieseň nám ešte dlho znela v ušiach.
V tomto období sme si tiež priblížili jednotlivé symboly Veľkej noci. Čítali sme si o maľovaných vajíčkach, tradícii šibačiek a oblievačiek, bahniatkach aj význame veľkonočného baránka.
Pri príležitosti Dňa Zeme sme si v skupine prečítali o histórii jej vzniku v USA. Rozprávali sme sa aj o rôznych spôsoboch akými sa dá tento deň uctiť. Zhodli sme sa na tom že naši klienti tiež ešte môžu prispieť k ochrane životného prostredia a to nielen rozhovormi s rodinnými príslušníkmi ale aj vlastnou aktivitou a to prostredníctvom menšej brigády. A tak sme poobede vyhrabličkovali opadané ihličie spod stromov.

Taktiež sme si zaspomínali na prvomájové sprievody. Klienti spomínali na krásne alegorické vozy, na transparenty či vlajky, prostredníctvom ktorých mali možnosť si aj privyrobiť. Klienti sa zhodli, že to boli celkom príjemné akcie, ktoré pokračovali poobede vystúpeniami folklórnych súborov, takže pre pracujúcich predstavovali príjemné rozptýlenie.
Pripomenuli sme si aj staroveku tradíciu stavania májov. Prostredníctvom fotografií sme si všímali špecifiká postavených májov v jednotlivých regiónoch. Viacerí naši klienti si živo zaspomínali aké máje mali postavené u nich na dedinách Posedenie sme ukončili známou piesňou: Sadíme my máje.

Pracujeme aj oslavujeme
V máji nás pri príležitosti Dňa matiek a nadchádzajúceho Dňa otcov navštívili a básničkami a piesňami potešili žiaci tretieho a ôsmeho ročníka s pani učiteľkou, ktorí našim seniorom priniesli aj krásne ručne vyrobené srdiečka. Na záver sme si spoločne zaspievali.
Nezabúdame na duchovné potreby klientov. Sme vďační našim miestnym farárom za pravidelné sväté omše a spovede či Služby Božie.
Myslíme aj na našich oslávencov - meniny a narodeniny oslavujeme v skupinách a pri týchto milých chvíľach si vždy spoločne zaspievame a slávnostný deň si spríjemníme výborným koláčikom.
Sme pyšní na našu záhradu a vyvýšené záhony, v ktorých mohli naši seniori aj vďaka darcom zasadiť rajčiny aj cibuľku. Krásne muškáty na oknách a v altánku nám už skrášľujú pobyt vonku.
Veľmi sa tešíme na letné dopoludnie spojené s varením gulášu. Chystáme exteriérové pohybové aktivity a súťaže. Ale o tom až nabudúce...

Oľga Kučavíková

ZÁKLADNÁ ORGANIZÁCIA SZPB BILANCUJE

Na základe Stanov SZPB zvolala Ústredná rada XVIII. Zjazd SZPB na máj 2023. Predchádzali mu výročné členské schôdze základných organizácií a oblastné konferencie, kde sa vyhodnotila činnosť od XVII. zjazdu - hlavne uplatňovanie programového zamerania zväzu, jej výboru, podiel jednotlivých členov na jej činnosti a návrh konkrétnych úloh pre nastávajúce funkčné obdobie.

Výročná členská schôdza
Dňa 24. februára 2023 sa uskutočnila Výročná členská schôdza ZO SZPB Partizánska Ľupča. Členskú schôdzu základnej organizácie otvoril a viedol predseda Pavel Murtin. Privítal prítomných členov, osobitne privítal hostí: za Lesný komposesorát P. Ľupča Ing. Štefana Bánerta, za Obecné zastupiteľstvo Stanislava Sekana, za Futbalový klub - Ľubomíra Rybáka, zástupcovia SZTP a JDS, ZŠ s MŠ, DHZ a PZ Magura sa ospravedlnili.
Po voľbe mandátovej, návrhovej komisie a volebnej komisie Mgr. Pavel Murtin predniesol prítomným správu o činnosti základnej organizácie SZPB od poslednej schôdze, ktorá sa uskutočnila dňa 9. mája. 2022.
Zhodnotil činnosť základnej organizácie za minulý rok, poďakoval výboru za prácu. Čo sa týka vývoja členskej základne, konštatoval, že tejto oblasti venujeme trvalú pozornosť. K 1. januáru 2017 bolo evidovaných 64 členov., k 1. januáru 2018 bolo evidovaných 68 členov., k 1.1. 2019 75 členov., k 1.1.2022 bolo evidovaných 78 členov a v súčasnosti evidujeme 83 členov. V roku 2022 opustil naše rady Ludevít Morava, prítomní si uctili jeho pamiatku minútou ticha.
Ďalej vyzdvihol spoluprácu so ZŠ s MŠ organizovaním besied, súťaží školskej aj okresnej - organizovanej Oblastným výborom. Tiež poďakoval učiteľkám, ktoré nacvičujú so žiakmi programy k výročiam oslobodenia obce a SNP. Svojím vystúpením (spevom či prednesmi) žiaci oslavy spestria emočne aj kultúrne. Pri besedách na škole je zrejmé že mladých zaujíma história odboja, najmä v našej obci a jej okolí.

Spolupracujeme
Obecnému zastupiteľstvu poďakoval za materiálnu i finančnú pomoc, za spoluprácu pri ochrane pamätných miest v zmysle zákona. V našej organizácii máme 7 pomníkov a 3 pamätné tabule. Poďakoval organizáciám v našej obci za ich patronát nad pamätnými miestami: Lesnému komposesorátu, Poľovnému združeniu, Turistickému oddielu. Tiež organizáciám JDS a SZTP, OFK za ich účasť pri oslavách výročí a Hasičskému zboru držaním čestnej stráže pri kladení vencov k pamätníkom, čím prispievajú k zvýšeniu kultúrnej úrovne osláv.
Plánujeme urobiť potrebné kroky k sprístupneniu pomníka kpt. Hinterbuchnera, ktorý sa nachádza v Ľupčianskej doline – pred Tlstou. Od veternej kalamity bol totiž zavalený a neprístupný.
Predseda zhodnotil starostlivosť o členov: písomné pozdravy k výročiam a pri jubileách 80 a viac návštevy u nich doma a tiež návštevy u starších a imobilných členov, účasť na poslednej rozlúčke a položenie kytice.
Poďakoval za spoluprácu Oblastnému výboru v Liptovskom Mikuláši – spoluúčasť našich členov na oslavách na Podbanskom (28 našich členov), Kališti (15 členov) a na Dukle (8 členov).

Hospodárenie a nominácie
Správu o hospodárení základnej organizácie v roku 2022 a návrh plánu Rozpočtu na rok 2023 predniesla pokladníčka p. Zuzana Polóniová. Revízor účtov Mgr. Malvína Zvarová informovala prítomných o revízii pokladnice a účtov základnej organizácie. S návrhom Plánu práce ZO SZPB na rok 2023 oboznámila Elena Masiariková.
Mgr. Malvína Zvarová predstavila prítomným návrhy členov výboru: Mgr. Pavel Murtin – predseda, Stanislav Sekan - podpredseda, Eva Beňová – tajomníčka, Ing. Miroslav Migaľa – starostlivosť o členov ZO, Jozef Tišťan – člen výboru, Zuzana Polóniová – pokladníčka, Mgr. Iveta Hlavatá – práca s mládežou a Elena Masiariková – zapisovateľka.
Ďalej predsedníčka volebnej komisie predstavila návrh 6-tich členov našej ZO na Konferencii Oblastného výboru v Lipt. Mikuláši dňa 15. marca. 2023: Mgr. Pavel Murtin, Jozef Tišťan, Ing. Miroslav Migaľa, Mgr. Zlatica Chalupková, Božena Kohútová a za filiálku Vlachy Soňa Svitková a návrh kandidátov do

PhDr. Jozef Jambrich, PhD., vets.cz

parlamentu Obl. výboru (Murtin, Migaľa, Svitková).
Dňa 15. marca 2022 sa konala Konferencia Oblastného výboru SZPB Liptovský Mikuláš. Za predsedu bol zvolený p. Ing. Marián Áč, PhD a do parlamentu za našu ZO boli zvolení uvedení traja členovia.
Dňa 18. mája 2022 sa v Bánovciach nad Bebravou konal XVIII zjazd SZPB. Za predsedu bol zvolený doc. PhDr. Viliam Longauer, CSc.

Pavel Murtin, predseda ZO SZPB
Foto: vets.cz

SENIORI A ČLENOVIA SZTP Z PARTIZÁNSKEJ ĽUPČE NA POZNÁVACOM VÝLETE

Členovia ZO JDS a ZO SZTP z Partizánskej Ľupče 10. mája 2023 absolvovali poznávací výlet.

Od krásnych kvetov do národného žrebčína
Navštívili Arborétum Mlyňany. Prezreli si krásne rozkvitnuté kvetiny - rododendrony, ihličnaté, listnaté, naše ale aj cudzokrajné dreviny.
Prezreli si zámok grófa Ambrózyho, ktorý dal vybudovať Arborétum o rozlohe 76 ha aj zámok. Niektorí si zakúpili domov sadeničky rôznych rastlín a drevín.
Po dvojhodinovej prehliadke sa občerstvili v motoreste Trebíč a presunuli sa do Topoľčianok, kde si prezreli areál a krásne kone v Štátnom žrebčíne. Skvelý výklad k histórii žrebčína aj ku jednotlivým plemenám koní podala sprievodkyňa. Medzi zaujímavosťi patria Lipicány či Maestos XIV Timrava - kôň, ktorého žrebčín symbolicky podaroval britskej kráľovnej Alžbete II. počas jej oficiálnej návštevy Slovenska. Tiež si prezreli jazdiareň a historické koče.
Podľa informácií žrebčín má 500 koní rôznych plemien a ročne pribudne 100 žriebät. Videli začiatok výchovy koní, klus v tzv. kolotoči apod.
Potom sa presunuli do areálu záhrady Zámku Topoľčianky, obdivovali ho aspoň zvonku.
Všetkým sa navštívené miesta páčili. Odchádzali s dobrým pocitom a s novými vedomosťami o našich historických pamiatkach, arboréte a chove vzácnych plemien na Slovensku.

Július Sokol,
predseda ZO JDS a ZO SZTP

Ružomberská
PIVNÁ CESTA
V. ROČNÍK
RK
ŽIJE
22. júl 2023 | Ružomberok
rkzije RK žije rkzije.sk

19.ročník
MIKULÁŠSKY JAZZOVÝ FESTIVAL
28 – 30/7/2023
Dom kultúry Liptovský Mikuláš
Camille Bertault
David Helbock
& Médéric Collignon
a ďalší...

KÚPELE LÚČKY
LÚČANSKÉ
KÚPEĽNÉ LETO
17.6.2023 19.00 hod. Divadelný súbor Šapo Ploštín- Matka / Kino Lúčky
24.6.2023 19.00 hod. Folklórna skupina Lúčan / Kino Lúčky
6.7. 2023 16.00 hod. Ľudová hudba Liptáci / Hudobný altánok
13.7.2023 16.00 hod. Spevácka folklórna skupina Orava / Hudobný altánok
15.7.2023 16.00 hod. Dychová hudba Lúžňanka / Hudobný altánok
20.7.2023 16.00 hod. Ľudová hudba Liptáci / Hudobný altánok
5.8.2023 16.00 hod. Dychová hudba Lúžňanka / Hudobný altánok
26.8.2023 16.00 hod. Sihotiar – spevokol seniorov / Hudobný altánok
Zmena programu vyhradená.
V prípade nepriaznivého počasia sa program uskutoční v Kine Lúčky.
Aktuálne informácie na www.kupele-lucky.sk
Aktivita je realizovaná s finančnou podporou Ministerstva dopravy Slovenskej republiky.
DOVOLENKA NA SLOVENSKU DOBRÝ NÁPAD
MINISTERSTVO DOPRAVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
LIPTOV

GASTRONOMICKÝ FESTIVAL
POULIČNÉHO JEDLA POD TATRAMI
WWW.FSF.SK
Fest Street Food
VO VAŠOM MESTE
PREDAJNÝ ČAS
Piatok, Sobota 11:00 – 22:00
Nedeľa 11:00 – 20:00
SPRIEVODNÝ PROGRAM
Piatok 21.07. DJ Damián Ferko
16:30 Motýle – živá pozvánka na piatkové popoludnie
19:30 Taký svet – slovenská multižánrová kapela z Popradu.
Sobota 22.07. DJ Pali
19:30 – 4ka band
Nedeľa 23.07.
16:00 – Rozprávková nedeľa – O statočnom krajčírovi
MESTO PRE VŠETKÝCH
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ
21. - 23. JÚL 2023
LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ
NÁM. OSLOBODITEĽOV
Vstupné: zadarmo
Zmena programu vyhradená. Na podujatí budú vyhotovované fotografie a audiovizuálne záznamy.
WWW.FSF.SK
FESTSTREETFOOD

UVIDÍME SA V LETNOM KINE

Čo nevidieť začína letná sezóna a my pre vás všetkých chystáme už tradičné letné kino pre veľkých aj malých. Letné kino nemení miesto, bude v priestore za mlynom vedľa evanjelického kostola. Môžete sa tešiť na zaujímavé tituly a filmové novinky. Nebude chýbať možnosť kúpiť si občerstvenie. Všetci ste pozvaní.

TRADIČNÝ REMESELNÍCKY JARMOK

Tradičný remeselnícky jarmok v Partizánskej Ľupči bude 23. septembra 2023.

Program bude bohatý: Ekumenická svätá omša, Heligonkári z Liptovských Revúc, Fujaristi z Liptova, FS Lúčan, FS Liptáčik, FS Liptov, Funny Fellows, Rusín Čendeš Orchestra, Sendrejovci, Polemic, Malalata.
Nebudú chýbať sprievodné podujatia (ukážka tkania kobercov, drevený kolotoč, dobový hlásnik z veže, ukážky brašnárskej výroby, drevorezby, ručne výroby papiera a plieskania bičom, maľovanie na tvár, výstava zvierat, trampolíny, autíčka a mnohé iné).

EXTRÉMNE BOHATÝ ŠKOLSKÝ POLROK

Po náročnom školskom roku sa naši žiaci tešia na prázdniny. A nielen oni. Naozaj si ich zaslúžia, veď spolu so svojimi vyučujúcimi usilovne pracovali celý školský rok. Okrem klasického vyučovania v triedach sa pani učiteľky a pán riaditeľ snažili spestriť žiakom vzdelávanie rôznymi spôsobmi. Poďme sa spolu pozrieť aspoň na niektoré dôležité momenty z posledného polroka.

Každý pondelok sa naši prváci stretávali s kamarátom Zippym v rámci preventívneho programu ,,Zippyho kamaráti".
Prváci a druháci absolvovali lyžiarsky výcvik v Demänová rezorte.
Štvrtáci programovali robota a na hodine prírodovedy privítali pána horára Pavla Urbana.
Siedmaci vypracovali náročné konštrukcie rovnobežníkov kompletne na chodník pred vchodom školy.
V nových priestoroch školskej dielne ide šikovným majstrom práca ako po masle.
V besede s gynekológom MUDr. Luníček poskytol priestor aj na súkromné otázky, na ktoré odpovedal odbornými radami.
Valentín odštartoval týždeň, ktorý sa niesol v znamení lásky, priateľstva a porozumenia. Žiaci si na hodine ETV vysvetlili význam manželstva a vypracovali projekty v rámci Národného týždňa manželstva.
Pred jarnými prázdninami všetci ešte stihli iné projektové vyučovanie a zahrali sa na turistických sprievodcov.
V marci bol v škole Deň otvorených dverí, pre našich budúcich prváčikov. Spolu s rodičmi si užili prehliadku priestorov školy, počas ktorej im pani učiteľky predviedli ukážky vyučovacích hodín.
Viaceré triedy navštívili knižnice: školskú aj v Liptovskom Mikuláši.
Žiakom na prvom stupni prišli zo svojich obľúbených kníh čítať rodinní príslušníci.
Posledný deň pred veľkonočnými prázdninami mali projektový deň zameraný na vítanie jari, Veľkú noc, slovenskú ľudovú kultúru, zvyky a tradície. Učili sa prakticky - v kuchyni, dielňach, na prednáškach a na parkete.
Posledný májový týždeň prebehol tradičný „Detský čitateľský maratón" a na konci mája opäť regionálna výchova a spoločné „Stavanie Mája".

VZDELÁVANIE PREBIEHALO AJ MIMO ŠKOLY

Štvrtáci navštívili Liptovské Múzeum v Ružomberku a venovali sa témam Veľkej noci a našej histórii.

Tretiaci a štvrtáci sa nielen učili v škole v prírode v hoteli Krpáčovo.
Žiaci druhého stupňa absolvovali exkurziu do Energolandu v Mochovciach.
Žiaci 8. a 9.A sa v rámci hodiny občianskej výchovy zúčastnili skutočného súdneho pojednávania. Okrem toho navštívili Mestskú knižnicu v Ružomberku a absolvovali prednášku o kritickom myslení.

SME HRDÍ NA NAŠICH ŽIAKOV A ICH ÚSPECHY V SÚŤAŽIACH

Vďaka našim športovcom, sme 9. najlepšou školou v okrese Liptovský Mikuláš. A to nemáme telocvičňu a najlepšie podmienky oproti väčším školám. Zato máme talenty, na ktoré sme právom hrdí. Veď posúďte sami.

Športujeme
Staršie žiačky a žiaci sa zúčastnili na Okresnom kole florbalového turnaja v Liptovskom Mikuláši. Chlapci reprezentovali školu aj na krajskom kole turnaja v stolnom tenise v Čadci, a to aj napriek tomu, že sa práve nachádzali na lyžiarskom výcviku.
Vybrané dievčatá a chlapci z druhého stupňa sa zúčastnili obvodných kôl Futbalového turnaja o pohár SFZ. Po skutočne náročných zápasoch naše žiačky vybojovali 2. miesto a žiaci 3. miesto. V ďalšom kole súťaže dievčatá obsadili tretie miesto v okrese, čo je obrovským úspechom pre našu školu.
Vybraní žiaci prvého stupňa si zasúťažili v okresnom kole futbalového turnaja McDonald's Cup.

Vedomostné súťaže
Vo vedomostných súťažiach sme mali tiež svoje „želiezka v ohni".
M. Černoch získal 3.miesto v okresnom kole Geografickej olympiády v kategórii E.
V okresnej súťaži Biologickej olympiády v kategórii F – starší žiaci nás reprezentovali piataci: N. Smiteková, S. Pavellová a T. Frič. Vo veľkej konkurencii predviedli tímového ducha a nakoniec sa umiestnili na krásnom 3. mieste.
H. Balážecová získala v okresnom kole 1.miesto v súťaži Šaliansky Maťko v I. kategórii Vladyslava Viatokha zas 3. miesto v okresnom kole súťaže Hviezdoslavov Kubín v III.kategórii.
V okresnom kole Olympiády v anglickom jazyku získala šikovná siedmačka N. Mráziková krásne 4. miesto.
Svoje jazykové zručnosti si prihlásení žiaci overili v školskom kole súťaže English Star. V súťaži „Družstvá mladých záchranárov" v kategórii I. stupňa sa žiaci N. Smiteková, S. Pavellová, I. Hollá, T. Frič a D. Dobák umiestnili na skvelom 2. mieste. V kategórii II. stupňa žiaci A. Hrnčiarová, R. Machová, N. Mráziková, A. Čisárová a M. Urban obsadili výborné 7. miesto.

Aj k umeniu máme blízko
Žiakom 8.A sa darilo aj vo výtvarných súťažiach. A. Smiteková si z XVII. ročníka regionálnej súťažnej prehliadky výtvarných prác detí a mládeže Liptova a Oravy - LIPTOV 2023 odniesla 3. miesto v kategórii Školy a základné umelecké školy (priestorové práce). Jozef Nagran si zas v CVČ prebral cenu za víťaznú maľbu v súťaži Vesmír očami detí.
Natália Hrdinová získala ocenenie za svoju prácu vo výtvarnej súťaži „Chcem byť zmenou", ktorú organizovala Liptovská vodárenská spoločnosť v rámci Svetového dňa vody 2023.
Okrem toho sa ôsmaci zúčastnili národného finále Európskeho kvízu o peniazoch, ktorý sa konal v rámci aktivít ku týždňu Global money week (Týždeň finančnej gramotnosti).
Naši recitátori zbierali skúsenosti v okresnom kole súťaže Hviezdoslavov Kubín.
Zapojili sme sa aj do súťaže „Varíme spolu zdravo a chutne" v rámci Zdravej školy. Poslali sme 3 zdravé recepty od N. Černochovej, 4.A, S. Smiteka a A. Hrnčiarovej, 6.A. Ich súťažné recepty spolu s inými nájdete na webovej stránke organizátora súťaže „Viem čo zjem".

Ďakujeme vám za úspešnú reprezentáciu našej školy. Boli ste skvelí a my sme na vás nesmierne hrdí!

OBČAS SI TREBA AJ ODDÝCHNUŤ OD UČENIA

Čerstvý vzduch a priaznivé snehové podmienky boli základom na celoškolskú sánkovačku.
Na ľadovú plochu v Čutkove sa žiaci dostali zásluhou hokejového oddielu z našej obce.
Vo februári škola ožila a premenila sa na rozprávkové miesto plné masiek a kostýmov, bol tradičný karneval.
Deň Zeme si prvý stupeň okrem iného pripomenul turistickou vychádzkou na Slovenské trópy. Druhý stupeň zvolil smer Bešeňovské travertíny.
Deň detí väčšina z nich strávila v Bounce parku v Banskej Bystrici.
Vyskákali sa aj na Juniálese, ktorý tento rok vyšiel na jednotku.

„Žiaka / žiačku mesiaca za 1. a 2. stupeň" sme hľadali každý mesiac, aby sme podporili k aktivite aj tých ostatných. Hľadali sme žiakov s aktívnym prístupom na vyučovaní, ale aj v mimoškolskej činnosti. Každý mesiac boli potom zverejnení v školskom rozhlase. Na záver roka ich čaká prekvapenie. A tu ich máme:
január – Mariia Kyreienko (4.A) a Natália Mráziková (7.A)
február – Zara Brontvai (2.A) a Adriana Hrnčiarová (6.A)
marec – Kristína Pepuchová (3.A) a Sabina Pavellová (5.A)
apríl – Kristián Kráľ (4.A) a Michal Černoch (8.A)
máj – Ema Sklenárová (2.A) a Natália Smiteková (5.A)
jún – Zuzana Mojšová 1.A a Zuzana Vajdová 8.A.

PO ŠKOLE DO KLUBU

V Školskom klube detí sa popri oddychovej činnosti a pobyte na čerstvom vzduchu venujú aj príprave na vyučovanie.

Občas si niečo upečú alebo uvaria, niekedy zas tvorivo niečo vyrábajú. Okrem toho si v máji a júni užívali spoločnú zábavu v bazéne penziónu Sojka. Ku koncu týždňa sa tu vždy vyšantili a oddýchli si od školských povinností. V júni im pani vychovávateľky zorganizovali malý výlet. Zobrali ich k sebe domov, do Liptovskej Teplej, kde si deti pozreli súkromný rybník s kaprami a pstruhmi, uvideli korytnačku aj malé škorpióniky. Pri návšteve starej usadlosti sa vrátili na chvíľu do čias minulých. Do konca školského roka isto ešte niečo spolu vymyslia.

NIELEN ŽIACI SA VZDELÁVAJÚ

Náš pedagogický zbor sa popri svojich povinnostiach tiež snaží vzdelávať a sprostredkovávať žiakom učivo zaujímavými formami a metódami.

Cenné rady nám poskytuje školská špeciálna pedagogička. Okrem iných spolupracujeme aj s Regionálnym centrom podpory učiteľov Liptova, v ktorého priestoroch sme absolvovali nejedno vzdelávanie. V apríli sa celý pedagogický zbor základnej školy zapojil do „Ochutnávky mentoringu“. Navštívili nás mentorky, s ktorými sme potom absolvovali mentoringové rozhovory.
V júni pedagógovia spoločne absolvovali aktualizačné „Vzdelávanie v oblasti informačných technológii na vyučovacích hodinách“ v spolupráci s UNIKOR – Zrník a spol. Vzdelávacie aktivity absolvovali pedagógovia aj jednotlivo podľa svojho záujmu a pedagogického profilu. Vždy sa tešíme na novinky, ktorými potešíme našich žiakov.

Viac informácií nájdete na webovej stránke školy.

ŠKOLA V PRÍRODE 2023

Boli sme v Hornej Lehote – Hotel Krpačovo. Privítali nás animátori. Mali sme všelijaké hry. Každý bol v skupine, ktorá mala svojho animátora. Naši animátori sa volali: Vali, Foxi, Gabo a Diplom. Vali bola strážcom rýb, Foxi – strážcom vtákov, Gabo strážcom kopytníkov a Diplom strážcom šeliem.
Ja som bola v tíme vtákov. Moja animátorka sa volala FOXI. Každé ráno bola rozcvička. Naše izby boli krásne. Mali sme aj bodovanie izieb. V súťaži s dospelými sme vyhrali raňajky do postele. Namiesto toho, nám ráno priniesli len tácku, na ktorej boli papieriky a na nich napísané „RAŇAJKY“. Keď začala hrať hudba, mali sme sa všetci zísť v spoločnej miestnosti.
Boli tam aj žiaci zo ZŠ v Dolnom Kubíne. Skamarátili sme sa. Mali sme aj dve diskotéky. Jednu privítaciu, zoznamovaciu a druhú rozlúčkovú. Boli sme dvakrát na vychádzke pri krásnom jazere. V stredu sme navštívili Bystriansku jaskyňu. Okrem iného sme tam videli aj troch malých netopierov.
Vo štvrtok popoludní sme mali besedu s ujom lesníkom. Niečo bola nuda, ale niečo bolo zaujímavé. Priniesol nám ukázať všelijaké lebky zvierat, svoje trofeje. Ďakujem za super zážitok. Veľmi sa mi tam páčilo.

Kristína Pepuchová a Hanka Balážecová, 3. A

EXKURZIA V JADROVEJ ELEKTRÁRNI V MOCHOVCIACH

Ráno o 7.15 hod. prišiel pred školu autobus. Od školy do elektrárne v Mochovciach nám cesta trvala cca 3 hodiny.

Keď sme dorazili, privítala nás milá pani, ktorá nám najskôr pustila prezentáciu. Potom nám na veľkej obrazovke, ktorá ukazovala teplotu, premietla dva poháre s vodou – jeden s teplou vodou a druhý so studenou. Následne sme sa rozdelili na dve skupiny. Jedna sa zabávala na motorke budúcnosti a hre o ťažení uhlia. Druhá skupina, v ktorej som bola aj ja, išla pozerať 3D film o vzniku Zeme, teda o veľkom tresku a o vyvíjaní Zeme od dinosaurov až po našu budúcnosť.
Vymenili sme sa, keď druhá skupina dopozerala film. Išli sme k veľkému glóbusu, ktorý znázorňoval rôzne udalosti. Rovno pri glóbuse boli rôzne obrázky elektrární, o ktorých nám pani rozprávala informácie a ako to v nich funguje. Ukázala nám, ktorá krajina najviac znečisťuje naše prostredie a ktorá najmenej. Potom sme sa presunuli do veľkej bubliny, kde nám pani vysvetľovala, ako sa v kovovej tube vytvára palivo. V jednej tube je viac ako 500 kapsúl. Keď sme sa presunuli nahor po schodoch, videli sme prázdne rádioaktívne sudy. Taktiež sme videli neviditeľné štiepenie, uhlíkovú stopu a koľko sa vytvára emisií. Potom nám pani ukázala ich ochranný oblek a vysvetlila na čo slúži. Tam sa naša exkurzia skončila.
Veľmi sa mi to páčilo a chcela by som ísť na viacej takýchto exkurzií.

Sabina Pavellová, 5.A

NIELEN V ŠKÔLKE SA DEJÚ VECI

Vo vynovenej materskej škole trávia naši najmenší pestré dni. Okrem hier a pravidelných činností im pani učiteľky organizujú zaujímavé akcie. Nuda teda rozhodne nehrozí.

Na lyžiach i v maskách
Niektoré už absolvovali svoj prvý lyžiarsky výcvik v lyžiarskom rezorte Demänová. Deťom sa veľmi páčilo, boli nadšené, šťastné a to najhlavnejšie - naučili sa lyžovať!
Preventívny program pravidelne v škôlke organizuje naša školská špeciálna pedagogička Mária Tekeljaková.
Počas Canisterapie sa zase stretávajú s Kristínkou a jej štvornohou Eliškou.
Vo februári mali škôlkári svoj vlastný karneval, na ktorom sa vytancovali a navzájom sa tešili zo svojich masiek.
V marci navštívili obecnú knižnicu a tetu Andreu Brndiarovú, od ktorej sa dozvedeli ako sa správať v knižnici a spoločne diskutovali o prečítanom príbehu. Veľmi sa im to páčilo a sľúbili, že sa do knižnice určite vrátia.

Poučné aj užitočné akcie
Starší predškoláci zavítali do prvej triedy. Zoznámili sa so školským prostredím a vyskúšali si školské lavice, ktoré na nich od septembra čakajú.
Deň vody si pripomenuli zbieraním odpadkov popri Ľupčianke. Spojili to s turistickou prechádzkou až ku Kaplnke, kde si porozprávali, aký význam má voda pre život. Ten sa rozhodli osláviť vynášaním Moreny. Sami vyrobili Morenu a išli ju vyniesť ku

Ľupčianke, kde sa rozlúčili s pani Zimou a privítali Jar. Takto si pripomenuli dlhoročný zvyk pred Veľkou nocou.
Na koncert PACI PAC v kultúrnom dome sa vytancovali, zaspievali si a išli spokojní späť do škôlky.
Veľkým školákom pomohli pri stavaní Mája pred budovou školy. Pani učiteľky ich vyobliekali do krásnych krojov a spoločne si pred školou zatancovali a zaspievali.
No a v Deň detí si užili návštevu LABYRINTHu. Páčilo sa im prechádzať bludiskom, kde zbierali pečiatky a hľadali cestu von... keď sa dostali von z bludiska, dostali sladké odmeny.
A aby sa im v škôlke ešte príjemnejšie spinkalo, výtvarníci zo Základnej umeleckej školy Ľ. Fullu im krásne vyzdobili spálňu. Ešte pár krát sa vyspinkajú a hurá na prázdniny!

rubriku Mladá Ľupča
pripravila Anna Ganobjaková

FRANTIŠEK BARTÁNUS FUTBALU VERNÝ CELÝ ŽIVOT

foto Miroslav Migaľa

Začiatky futbalu v Partizánskej Ľupči sa tradujú už od roku 1925. Zanedlho teda futbal v Ľupči oslávi storočnicu. Vtedy skupina nadšencov založila svoje prvé mužstvo a miestna študujúca mládež podľa príkladu mládeže iných obcí dala základ športovému životu v obci.
Aj keď klub stál pred nádejnou budúcnosťou a športový život sa aktívne rozbiehal, v medzivojnovom období sa futbalová činnosť vytratila. Oživenie nastalo po druhej svetovej vojne - v roku 1956 mala TJ Sokol asi 45 členov a v roku 1961 TJ Klas už 98 členov.
Práve v tomto období vstupuje do futbalového diania v Partizánskej Ľupči ako hráč jeden z najstarších žijúcich členov klubu, bývalý športovec - futbalista, funkcionár a verný fanúšik, ktorý nevynechal snáď jediný futbalový zápas obecného futbalového klubu, 85-ročný František Bartánus.
S pánom Bartánusom alebo s ujom Ferom (ako ho väčšina oslovuje) sme sa stretli. Ochotne nám porozprával o svojich futbalových začiatkoch a hlboko načrel do spomienok.

Porozprávajte nám o svojom živote a najbližšej rodine.
Narodil som sa 27. novembra 1937 v Nemeckej Ľupči. Mal som dvoch súrodencov, sestru Hanku, pričom sám som máličko starší od svojho dvojčaťa Gustáva. Po vojne (v roku 1947) sa celá rodina presťahovala na Sudet a následne do Krnova odkiaľ som bol povolaný na základnú vojenskú službu.
Vyučil som sa ako zámočník. V roku 1961 sa celá rodina vrátila späť do Partizánskej Ľupče. Oženil som sa s Magdalénou Hasálikovou (v roku 1964) a mali sme spolu štyri deti: syna Ivana (1964), dcéry Katku (1968), Lenku (1974) a Gabiku (1976). Bohužiaľ Lenka v roku 2012 zomrela ako 48-ročná. Aj brat Gustáv opustil tento svet v roku 2004 ako 66-ročný, a tak spolu s manželkou striedavo žijeme v Partizánskej Ľupči a v Ružomberku u dcéry, pretože pre pokročilý vek a zdravotné problémy už potrebujeme opateru.

Kde ste začínali s futbalom?
Moje futbalové začiatky sú spojené s obdobím, keď som navštevoval učilište. Tá hra mi učarovala a ja som sa snažil aj individuálne čo najviac napredovať. Veľmi rád spomínam na obdobie základnej vojenskej služby. Narukoval som do Písku a mužstvo Spartak Písek vtedy hralo krajský prebor. To bola súťaž už na pomerne vysokej úrovne a ja som sa tam dokázal uplatniť v základnej zostave. Hrával som na poste obrancu a tento post som už neopustil ani v mojom ďalšom pôsobení.
Ako hráč som mal veľa výhod - voľna na tréningy, tzv. opušťáky. Dokonca aj finančné ohodnotenie, ktoré som však vždy minul s kolektívom na dobrom českom pive a spoluhráči mi boli za to veľmi vďační.

Ako pokračovala vaša futbalová kariera?
Po návrate rodiny do Partizánskej Ľupče v roku 1961 som pokračoval v miestnom klube. Tu už pôsobil aj môj brat Gustáv. On hrával spočiatku ako útočník, potom prešiel na post brankára. Ja som zotrval na poste obrancu, tam som mohol uplatniť skúsenosti z pôsobenia v mužstve Písku.
Futbal sa vtedy hrával v Ľupči vo veľmi skromných podmienkach. Hrávalo sa ešte na starom ihrisku v Rajčuli. Prezliekáreň bola za pohostinstvom oproti - žiadne sprchy, teplá voda, po zápase sme sa umyli v Ľupčianke. Nebolo žiadne finančné ohodnotenie či iné benefity, vybraté vstupné sa obyčajne použilo na pohostenie po zápase.
Hrali sme však oduševnene a s chuťou, bola to česť obliecť si dres miestneho futbalového mužstva.

Aký futbal sa vtedy hral?
To najdôležitejšie bolo, aby sme sa pri navzájom nezranili, neutrpeli ujmu na zdraví, boli sme ohľaduplní. Tak sme pristupovali ku každému zápasu.
Samotná hra bola vtedy pomalšia, technicky aj kombinačne na nízkej úrovni, chýbala kondícia. Trénovali sme veľmi málo čo sa nakoniec prejavilo v zápase priamo na ihrisku.
Každý, ktorý dostal príležitosť zahrať si, hral však oduševnene a férovo. Ak došlo k nejakým fyzickým stretom, bolo to skôr medzi divákmi ako medzi samotnými hráčmi. Vtedy návštevnosť bolo veľmi vysoká a každý nedeľný zápas v Ľupči bol sviatkom.

Čo súperi?
Najlepší futbal sme hrali, keď sme boli účastníkmi 2. triedy. Tam boli aj B-mužstvá Liptovského Mikuláša a Ružomberka. Keď si predstavím, že dnes áčka týchto miest hrajú najvyššiu súťaž Fortuna ligu, to už niečo znamenalo.
Nezabudnuteľné boli derby so susednými Liptovskými Sliačmi. Na ihrisku v poriadku,

V novšej futbalovej jedenástke je František Bartánus v hornom rade tretí zľava.

ale medzi divákmi to poriadne vrelo. Znovu pripomeniem: hral sa slušný, férový, nikdy nie zákerný futbal.

Určite máte nejaké pekné, ale aj menej pekné spomienky.

Rád spomínam na zápas s Lúčkami. Vtedy sme vyhrali 2:1 a ja som bol autorom obidvoch gólov. Jeden bol z pokutového kopu, druhý z hry. Vtedy som vlastne ja rozhodol zápas a bol som na to nesmierne hrdý.

Nerád spomínam na zápas, keď som si po strete s protihráčom vykĺbil v ramene pravú ruku. Bolo to veľmi bolestivé, ešte v priebehu zápasu som navštívil vtedajšieho lekára MUDr. Breuera, ktorý mi to na počkanie napravil. Dlho som sa z toho zotavoval, keďže to nebolo také jednoduché.

Čo by ste chcel povedať na záver?

Chcel by som odkázať mladým aktívnym futbalistom, aby hrali čisto a férovo. Aby nevideli v súperovi nepriateľa, ale skôr motiváciu ak je súper lepší. Aby svojou hrou nerobili radosť len sebe, ale aj nám divákom za čo im budeme veľmi vďační. Nech z každého stretnutia odchádzajú z ihriska hlavne zdraví s pocitom dobre odvedenej práce. Som vďačný osudu, že som sa dožil takéhoto vysokého veku a vám ďakujem za príležitosť zaspomínať a potešiť svoje srdce niečím, čo bolo mojim koníčkom, vášňou, čo som mal a mám stále rád.

Ďakujeme ujovi Ferovi, že si našiel čas a v spomienkach sa vrátil do svojej mladosti. Zanedlho bude ľupčiansky futbal oslavovať storočnicu.
Prajeme vám ujo Fero pevné zdravie, aby ste dokráčali do tej svojej storočnice.

Miroslav Migaľa
foto: rodinný archív F. Bartánusa

František Bartánus v dolnom rade prvý sprava.

IVAN GÁLFY ODOVZDAL SVOJ ŽIVOT HORÁM

(k nedožitému 90. výročiu narodenia)

Zvykol hovoriť, že hory ho naučili riešiť výzvy, brať na seba zodpovednosť a dávali mu čosi zvláštne, čo nevedel nahlas pomenovať. Neunikal do nich pred všednosťou, v nich spoznával vlastné schopnosti a ľudí, ktorých mal rád. A to dávalo jeho životu zmysel.

Vábenie Tatier

Ivan Gálfy sa narodil v Nemeckej Ľupči 15. júla 1933. Otec mal zámočnícku dielňu a mal sa čo obracať, aby uživil svoju rodinu. Matka mu zomrela pri pôrode spolu s malou sestrou keď Ivan nemal ešte ani dva roky. Neskôr sa otec znova oženil a Ivanovi pribudli dvaja bratia, Ľubomír a Igor. Prvý zomrel v roku 2009, druhý v roku 1989.

Základnú školu absolvoval v Partizánskej Ľupči. Otec chcel mať syna na poriadku, a tak vybral Ivanovi Baťovu školu vo Svite, nech sa remeslu vyučí. Do školy odišli z Ľupče spolu s Ivanom Urbanovičom a tak sa dvaja Ivanovia presunuli spod Salatína pod Gerlachovský štít. Tatry urobili na Ivana úžasný dojem, ohromili ho a tak osudová príťažlivosť bola spečatená.

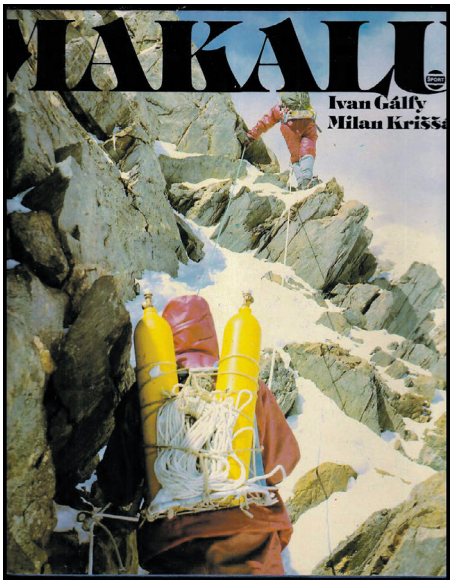

Gálfy o svojich horolezeckých dobrodružstvách napísal dve knihy.

Úteky do hôr

Mladí chlapci sa vo Svite rýchlo rozkukávajú. Urbanovič sa priučil strojárčine, Gálfy bol pri textilných strojoch. Privykajú si na internátny život skoro s vojenskou disciplínou, ale túžba po voľnosti je silná. A tak hlavne v sobotu sa vykradli z internátu a utiekli do Tatier, ktoré začínajú spoznávať a sem-tam si trúfnu aj na poriadnu túru.

Pomaly si začínajú zaobstarávať výstroj pre lezenie, kúpili si prvé lano, ukuli si čakany, prikúpili lyže a keďže chceli absolvovať aj odborný horolezecký výcvik prihlásili sa ako čakatelia do JAMES-u. Ani netušia ako nenápadne si linkujú svoj osud.

Vojenčina

Je 1. november 1954 a Ivan nastupuje na povinnú vojenskú službu. Ako člen horolezeckého reprezentačného družstva dúfa v príjemnú, športom vyplnenú vojenčinu. Keď oblečie uniformu zisťuje, že má čierne výložky. To znamená pétépák - pomocné technické prápory ako politicky nespoľahlivý živel.

Ešte počas vojenčiny stretol Ivan v Smokovci paniu z Miestneho výboru, ktorá mu priznala, že mu mohla zariadiť aj lepšiu vojnu. Mladý Gálfy však mal vtedy smolu, pretože pani netušila čo za organizáciu je horská služba. Nová inštitúcia, ešte neoverená, čo ak sa

Rodičia

Nevlastná matka

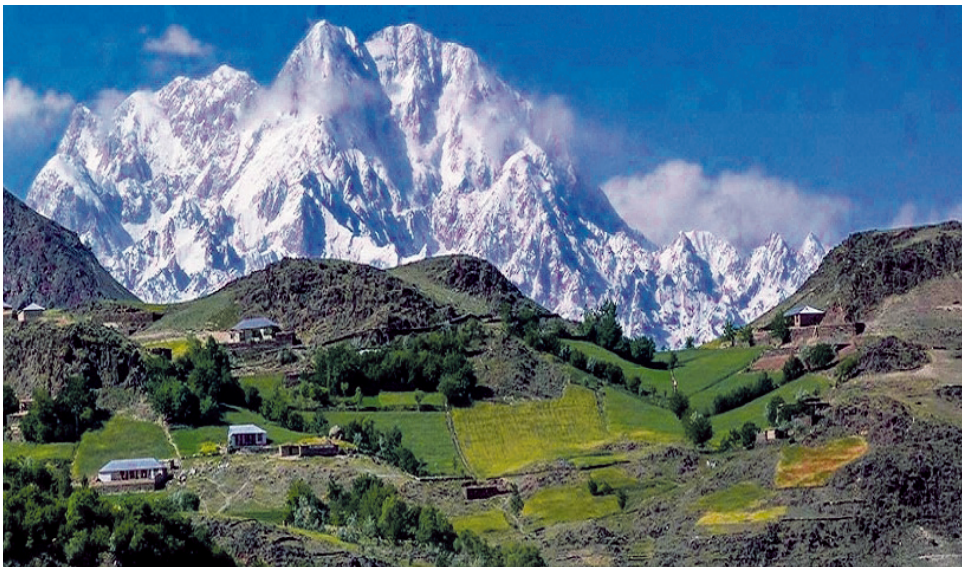

Hora Tirič Mír,
na ktorú Gálfy vyšiel v roku 1967.

tam združujú samé podozrivé živly... Preto preventívne dala pokyn, aby toho horala šupli k čiernym barónom.
Ivan sa však na vojenčinu nesťažuje. Po krátkom pobyte v Komárne ho odvelili do poddôstojníckej školy do Děčína. Ako športovec-reprezentant má nárok na pravidelný tréning, môže liezť a zoznamuje sa aj českými lezcami, špecialistami a záchranármi.

Začiatky v horskej službe
V roku 1953 na sústredení mladých horolezeckých nádejí naočkoval Ivanovi priateľ Ďuso Andrásy nádej na profesionálne pôsobenie v nedávno vzniknutej horskej službe. Je to vôbec prvá profesionálna záchranná služba vo Vysokých Tatrách. Vznikla v roku 1950 a mala 5 stálych členov.
Ivan pracuje v Bratislave (v Závodoch MDŽ), zisťuje však, že to nie je to čo chce robiť. A tak 1. apríla 1954 Ivan Gálfy podpísal novú pracovnú zmluvu – stáva sa profesionálnym pracovníkom horskej služby. Chvíľu sa bál či to nie je prvoaprílový žart. Bol rád, keď zistil, že má naozaj vysnívané zamestnanie a stáva sa šiestym profesionálnym pracovníkom Horskej služby v Starom Smokovci. Na hory pozerá inak. Po tvrdých začiatkoch už rozumie aj ich rizikám a nebezpečenstvu.

Profesionálna kariéra
V Horskej službe TANAP-u pracoval Ivan Gálfy až do roku 1976. Od roku 1976 vykonával funkciu ústredného náčelníka Horskej služby na Slovensku. Od roku 1954 do roku 1968 bol reprezentantom Československa v horolezectve. Do roku 1972 bol predsedom Trénerskej rady reprezentantov horolezectva Československa. Od roku 1983 do roku 1988 bol predsedom Československého horolezeckého zväzu a od roku 1986 do roku 1992 predsedom Československého výboru Horskej služby.
Od roku 1950 uskutočnil vo Vysokých Tatrách 700 výstupov, z toho niekoľko desiatok letných a zimných prvovýstupov. Päť prvovýstupov absolvoval v pohorí Hindúkuš. V rokoch 1965 – 1987 bol vedúcim ôsmych Tatranských, slovenských a československých expedícií do Himalájí. Okrem iného to boli Kangchenjunka (8598 m), Jannu (7710 m), Makalu (8476 m), Lhotse Shar (8400 m), NangaParbat a Mont Everest.
Nie všetky vždy skončili úspechom – dosiahnutím vrcholu, niekedy opakovane a bohužiaľ niektoré expedície si vyžiadali aj obete na ľudských životoch.
Ivan Gálfy bol výborný organizátor a diplomat. Bol tiež členom KSČ, za to si od svojich kolegov vyslúžil časté narážky a ironické poznámky. S odstupom času si však aj títo kolegovia uvedomili, že nebyť dobrých kontaktov Ivana na vtedajšie politické špičky. nebolo by sa podarilo zorganizovať žiadnu expedíciu do zahraničia a zabezpečiť ju finančne, materiálne a organizačne.

Rodinný život
Ivan si uvedomoval, že bol málo s rodinou. Vedel, že je neskoro nariekať, ale zároveň vedel, že ak by bol znovu mladý volil by rovnaký spôsob života.
Vždy myslel na svojich troch synov. Starší sa dali na cestu horalov po otcovi, najmladší je fachman na počítače a priťahuje ho skôr veľkomesto ako hory.
Myslel aj na otca, ktorý nestihol byť naňho hrdý – umrel rok po jeho návrate z prvého Hindúkušu. Krásny vzťah mal aj so svojou nevlastnou matkou Zuzanou Gálfyovou, ktorej nehovoril inak ako mamička a s ktorou sa vždy prišiel rozlúčiť, keď odchádzal ako vedúci na náročné expedície do ďalekého sveta.
V pokročilom veku prišla zákerná choroba a Ivan vie, že žiadne nové vrcholy už nebudú a čaká ho len cesta nadol. A tú chce prejsť so cťou.
Zomrel ako 78-ročný 19. júla 2011. Pochovaný je na cintoríne v Hornom Smokovci.

Miroslav Migaľa

Zdroje: filmový dokument Vábenie výšok
Mira Kováčiková: Vrcholy Ivana Gálfyho
foto: rodinný album rod. Gálfyovej, TASR

Expedícia Nangan Parbat (1971)

ŽENA, KTORÚ NIK NEHĽADÁ ZA VÝZNAMNÝM MUŽOM

Príbeh Matreny Makovickej, manželky Dušana Petroviča Makovického, ktorá svoj dôchodkový vek prežila v našej obci, zanechal stopu v spomienkach viacerých ľupčianskych rodín. U niekoho natoľko inšpiratívnu, že motivuje viaceré generácie k vlastnému umeleckému spracovaniu.
Každú sobotu pri upratovaní som ako dieťa mala niekoľko zastávok rôzneho druhu. Jednou obľúbenou bolo pri utieraní prachu v obývačke počúvanie mora, keď som si k uchu priložila veľkú asymetrickú mušľu. Moja mama ju mala vystavenú na jednej z poličiek, ktoré boli venované veciam na pamatku (viete, aké vitríny myslím).
K mušli sa samozrejme viazal príbeh. "Andrejka, to mám od pani Makovickej. To bola manželka Dušana Makovického, osobného lekára Leva Tolstoja, ruského spisovateľa. Určite ste sa učili na literatúre." Po mojom prisvedčení, že Vojna a mier mi niečo hovorí, mama pokračovala. "Ja som bola malé dievčatko, teta Makovická si chodila ku starkej Kajdovej každý deň posedieť, mňa si zobrala na kolená, sedeli sme na takom stolčeku a hovorila mi Eliš-Piliš - nepovedala mi Elenka, ale takúto prezývku som pri nej mala. Tú mušľu mi darovala na pamiatku, povedala mi, že keď si ju dám k uchu, budem počuť more." Prach na poličku s mušľou z Ruska - ja som si v detstve urobila mentálnu skratku, že od Tolstoja - sadá v našej ubyvačke doteraz. Aj more v mušli počuť stále.

Foto z knihy Kataríny Hládekovej: Projekty o Matrene Makovické „Obětavá žena obětavého muže".
(portréty Matreny s dcérou Annou a manželom Dušanom Makovickým)

Elena Brndiarová (rod. Smiteková) s darom na pamiatku od pani Makovickej.

Sama žena s dieťaťom,
bez rodiny v cudzine

Môj sprostredkovaný vzťah k Makovickej by ostal na úrovni rodinnej spomienky, ďalej neživený, keby v novembri na Medzinárodný deň tolerancie nešli piataci a šiestaci na výstavu Pustatina a animačný program do galérie P. M. Bohúňa v Liptovskom Mikuláši. Témy, ktorými žije príbeh Matreny Makovickej, rezonujú aj v súčasnosti. Preto sa stali príťažlivými pre Katarínu Hládekovú, vizuálnu a konceptuálnu umelkyňu pôsobiacu na Slovensku a v Čechách. Tému Matreny Makovickej spracováva v niekoľkých výstavách (zatiaľ) počas rokov 2018 - 2022.
Ak sa doteraz manželka Dušana Makovického v nejakom spracovaní spomínala, bolo to z pohľadu doplnkového príbehu k príbehu jej muža, prípadne bola vykreslená negatívne (Taká žena, k samovražde ho dohnala!). To sa pri Kataríne Hládekovej mení. "V rámci Liptova bola výstava Pustatina prvou s touto témou. Príbeh Matreny má viacero rôznych uhlov a zároveň si treba uvedomiť, že naša interpretácia jej príbehu je rôzna aj podľa doby, v ktorej ju robíme - vnímame jej príbeh citlivejšie aj pre situáciu s utečenkyňami z Ukrajiny. Hládekovej umelecká interpretácia nekritizuje Makovického, nekritizuje Makovickú, ponúka nevyslovenú možnú líniu ich príbehu. Je tam veľa rovín, ktoré sú aktuálne aj dnes - vysťahovalectvo, žena v cudzine,

Daniela Hládeková, dcéra Vladimíra Majerčiaka, si na Makovickú pamätá osobne. Jej príbeh spracovala dramatizáciou otcovho článku o Matrene Makovickej v Literarnomúzejnom Letopise. Posunula rodinnú štafetu svojej dcére Kataríne Hládekovej, ktorá tému spracovala cez konceptuálne umenie.

vysporiadanie sa s ideálmi v praktickej rovine, " hovorí kurátorka výstavy Zuzana Janečková.

Náročný život s ideálmi

Makovický sa s 23 rokov mladšou Matrenou oženil vo vyššom veku, keď to už ani jeho rodina neočakávala. Stretli sa v Jasnej Poľane, pracovne, on lekár, ona ošetrovateľka. Pravdepodobne sa zblížili, keď sa postupne o seba starali pri liečení z choroby. Matrena si Dušana Petroviča veľmi vážila pre jeho ideály, ktoré s ním zdieľala.

Ich manželstvo trvalo sotva rok. Zobrali sa na jar 1920, v novembri sa strastiplnou mesiac dlhou cestou vrátili na Slovensko. Matrena bola v šiestom mesiaci tehotenstva, keď sa na jar 2021 stala vdovou.

"Tolstojovské ideály boli dosť vysoké - v mnohom z dnešného pohľadu progresívne (napr. ich vegetariánstvo), boli duchovne založení - tieto ideály boli atraktívne pre Dušana aj pre Matrenu. Ich situácia však nebola taká radostná, keď sa presťahovali späť na Slovensko do Ružomberka. Tolstojovcov tu nebolo až tak veľa, ozývali sa voči nim aj kritické hlasy, a hoci Makovický pochádzal zo zámožnej rodiny, on sám veľa nezarábal. Jedna z línií hľadania dôvodov Makovickeho samovraždy je aj jeho možné nezvládnutie napĺňať ideály, ktoré vyznával," zamýšľa sa Janečková.

Neprijatá a nahnevaná

Matrena ostala sama, tehotná a vdova, finančne nezabezpečená. Neprijatá manželovou rodinou, v krajine, kde neovládala jazyk. Pracovala ako zdravotná sestra, ale zrejme to nebolo také lukratívne, aby vedela zabezpečiť seba a dcéru (aspoň podľa predstáv Makovických rodiny). Jej dcéra napriek tomu, že k nej Matrena mala celý život vrúcny vzťah, nevyrástla pri nej, ale pri rodine svojho otca.

Na jej nahnevanosť spomína aj Daniela Hládeková, dcéra Vladimíra Majerčiaka a matka Kataríny. "Pani Makovickú si pamätám osobne. V šesdesiatom ôsmom prišli na trh magnetofóny, ako novinku sme ho mali aj my. Môj ocko chcel urobiť s Makovickou nahrávku. Pamätám sa, ako sa zdráhala, bola vystrašená a mala trému, ako bol na stole magnetofón a ona rozprávala." Pokračuje: "Prišla v čiernych, slávnostných šatách, mala hačkovanú šatku, a mala pripravený materiál, ktorý čítala. Venoval sa hlavne životu Tolstoja, jeho filozofii, s ktorou bola ona sama stotožnená - neodporovať zlu násilím."

"Magnetofón ostal ďalej zapnutý a nahrávka pokračovala ďalej. Spomínala ako Tolstoj utekal od ženy - voči nej bola dosť zaujatá. Jediný človek, čo s ním bol, bol Dušan Petrovič - tak oslovovala svojho muža. Nakoniec bola nahnevaná aj na Dušana, lebo to celé nemalo pre ňu dobrý výsledok," pokračuje Hládeková. "Pripadala mi tu ako stratená, zabudnutá, opustená, ale ona sa nevzdávala. Za svoje predstavy a túžby bojovala. Priala si, aby ju nedali do starobínca, ale aby si ju zobrala jej dcéra Aňutka. Moja mamička pracovala na pošte, pani Makovická k nám chodila a vždy sa pýtala - Či nepísala Aňutka? - to ju akokeby živilo, dodávalo jej zmysel." Prianie sa jej na sklonku života splnilo, svoj posledný rok dožila s dcérou v Bratislave.

Hory ju sužujú

Hládekovej postreh, ktorý spracovala aj so svojou švagrinou Mayou Hládek - lingvistkou, ktorá napísala súbor básní, sa mňa osobne dotkol asi najviac. Matrena bola z roviny, nezvyknutá na hory. Tie ju sužovali.

Okrem iných súvislostí, ktoré som našla so svojim životom - vrátiť sa do krajiny, ktorá síce bola mojim domovom, ale medzitým už nie je a všetky nitky bezpečia si vytvárať nanovo, síce rozprávam jazykom, ale aj tak sa cítim neporozumená, byť spochybnená a zneistená na každom kroku, smútiť za niečím, čo som stratila a pritom som si sem prišla vytvoriť svoj domov - aj na mňa krajina pôsobí podobne, aj keď v opačnom garde.

Ja k bezpečiu potrebujem práve hory a stratená som, keď nemám kde oči oprieť - vždy na Podunajskej nížine, keď ideme navštíviť svokra. Áno, príbeh Matreny Makovickej určite rezonuje aj s mojím životom. Ďakujem všetkých, ktorý ho spracovávate.

Andrea Lencse Brndiarová
Foto: Andrea Lencse Brndiarová

Zdroj: kniha Kataríny Hládekovej: Projekty o Matrene Makovickej „Obětavá žena obětavého muža"

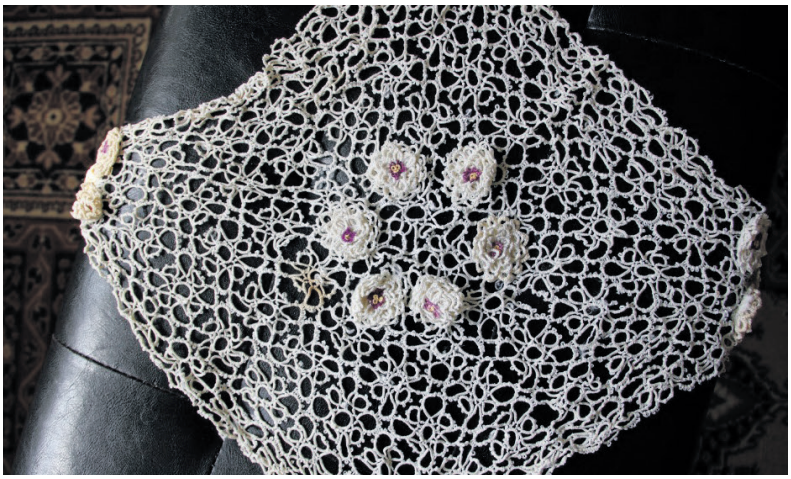

Keď som pani Hládekovej spomínala naše komunitné aktivity (hačkovanie) spomenula si na háčkovaný obrus - nedávno znesený z archívneho podkrovia u Hládekovcov. Ručná práca Matreny Makovickej, ktorú nechala na pamiatku spriatelenej pani Líškovej. Makovická žila roky v podnájme v dome u Petercovcov, kde teraz býva naša mentorka na ručné práce Anna Petercová. Pani Hládeková mieni túto dečku darovať do nášho budúceho ľupčianskeho múzea.

Z DEJÍN NEMECKO-ĽUPČIANSKEHO LESNÉHO KOMPOSESORÁTU

Inštitúciou, ktorá spravovala v Nemeckej Ľupči mestské lesy bol Lesný komposesorát. Mestečko dostalo výsady v druhej polovici 13. storočia a malo banský charakter. Väčšia pozornosť sa lesom v banských oblastiach venovala už od polovice 16. storočia. Lesný komposesorát bol vlastne druhom mestského majetkového spoločenstva. V modifikovanej podobe sa zachoval aj po zániku feudalizmu a pretrval do najnovších čias.

Začiatky existencie komposesorátu

Cieľom hospodárenia bolo zvýšenie drevnej produkcie zalesňovaním spustnutých plôch. Tieto lesotechnické opatrenia sa v ľupčianskych mestských lesoch uplatňovali po rozličných živelných pohromách, najmä v súvislosti s vodnou a veternou eróziou. Časť mestských lesov v chotári Ľupče bola pôvodne rezervovaná pre erárne bane. Komposesorát napomáhal zvyšovaním odbornej úrovne svojich zamestnancov, čím čiastočne vplýval na rozvoj lesného hospodárstva.

Pevnejšie základy činnosti komposesorátu na úseku lesníctva boli položené v druhej polovici 18. storočia. Lesné hospodárstvo sa stalo pevnou a trvalou súčasťou väčšiny obyvateľov Ľupče, nielen mešťanov, ale aj kurialistov (zemanov). V dôsledku nariadení panovníka a centrálnych orgánov monarchie opatrenia na ochranu lesov a drevného bohatstva v roku 1785 vyhlásila aj Liptovská stolica. Vlastníkom spoločných lesov bolo privilegované mestečko Ľupča. Na schôdzi mestskej rady 5. decembra 1785 sa v trinástich bodoch hovorí o ochrane a hospodárení v mestských lesoch. V úvode sa konštatuje, že hory a lesy prinášajú bohatstvo a prospech nielen mestu a stolici, ale aj celej krajine. Mestský úrad a miestne šľachtické obyvateľstvo, ktoré malo podiel v lesoch, sa dohodli najmä na regulovaní ročnej ťažby, pričom sa mali zachovávať ustanovenia lesného poriadku vyhláseného v Bratislave v roku 1770.

Rozsah lesov komposesorátu

Rozsah ľupčianskych lesov vyplýval zo starších privilégií. Hranica sa začínala od ľubeľského chotára na vrchu Magura a pokračovala dolu Bielym severným smerom až k oráčinám. Odtiaľto pokračovala na západ cez Kamennú, Kolárovu, Matejašovu, Blatník, Lazy do Veľkej doliny. Ďalej prechádzala cez Homôlku do Sliačskeho, potom hore sliačskym chotárom južným smerom na kopec Salatín, potom cez Tlstú na Chabenec a z Chabenca zasa podľa Hronského východným smerom k Magure.

Hranice ľupčianskych lesov koncom 18. storočia zodpovedali v podstate ich rozsahu v stredoveku. Mešťania aj kuralisti od starodávna využívali v chotári Ľupče lúky, poľany a role, ktoré síce stoličná vrchnosť popisovala a zdaňovala, ale pozemky boli vlastníctvom obyvateľov. Boli ohraničené znakmi.

Podľa ohraničenia mestského chotára z roku 1852 kataster Nemeckej Ľupče hraničil s lesným a poľným chotárom mestečka (Troch) Sliačov, lesným chotárom Liptovskej Štiavnice, lesným chotárom Liptovskej Lúžnej, poľným chotárom Bešeňovej, poľným chotárom Demčín, poľným chotárom Vrbieho, lesným chotárom Jasenovej, lesným chotárom Dúbravy, lesným a poľným chotárom Liptovských Kľačian, poľným chotárom Malatínov, riekou Váh, poľným chotárom Liptovského Michala a poľným chotárom Ivachnovej.

Chotár Ľupče je v tomto dokumente presne ohraničený značkami a zameraný krokovými mierami. Každé ohraničenie s príslušnou obcou podpísal a pečaťou zabezpečil richtár.

foto FB Lesného komposesorátu

Činnosť a hospodárenie komposesorátu

Postupné ubúdanie lesného bohatstva znamenalo obavy o dostatok dreva aj o samotnú existenciu lesov. Komposesorát sa preto snažil o reguláciu lesnej ťažby a o obnovu a pestovanie lesa.

Spotreba palivového aj stavebného dreva bola v Ľupči dosť vysoká. Časť obecných lesov v lokalitách Matiašova dolina, Blatník, Temná a Veľká dolina a aj iných miestach bola určená na tieto potreby.

Lesy boli rozdelené na sto dielov (rúbanísk, šlógov). Člen mestského úradu a lesný inšpektor spolu s horármi každoročne v príslušnom šlógu každému vyznačili drevo na pni. Toto potom mohol porúbať a odviezť na stavbu bez toho, aby poškodil mladinu. Drevo vhodné na obruče a iné náradie sa predávalo spoločne. Zisk slúžil na obecné potreby ako aj na výplaty horárom a inému personálu.

Postavenie jednotlivých komposesorov sa líšilo podľa počtu podielov – kventínov, ktoré vlastnili. Kventín ako podielová miera sa spomína v Ľupči už v roku 1500. Pôvodne mali vlastníci k istej výmere kventínov poľa aj zodpovedajúci počet kventínov lesa. Obrovský úpadok obyvateľstva v Ľupči od polovice 19. storočia však spôsobil, že viacerí obyvatelia, aj keď predali pole, horu si ponechali. Preto boli od roku 1855 oddelené lesné kventíny od poľných. Majitelia 1124 lesných kventínov tvorili Lesný komposesorát, ktorý hospodáril na spoločnom majetku. Jeden kventín bol vlastne jedným podielom v spoločenstve. Jeho cena sa pohybovala od 2 tisíc korún do 1. svetovej vojny. Po prvej svetovej vojne jeho cena vystúpila až na 24 tisíc korún a v tridsiatich rokov 20. storočia sa pohybovala medzi 10-12 tisíc korún.

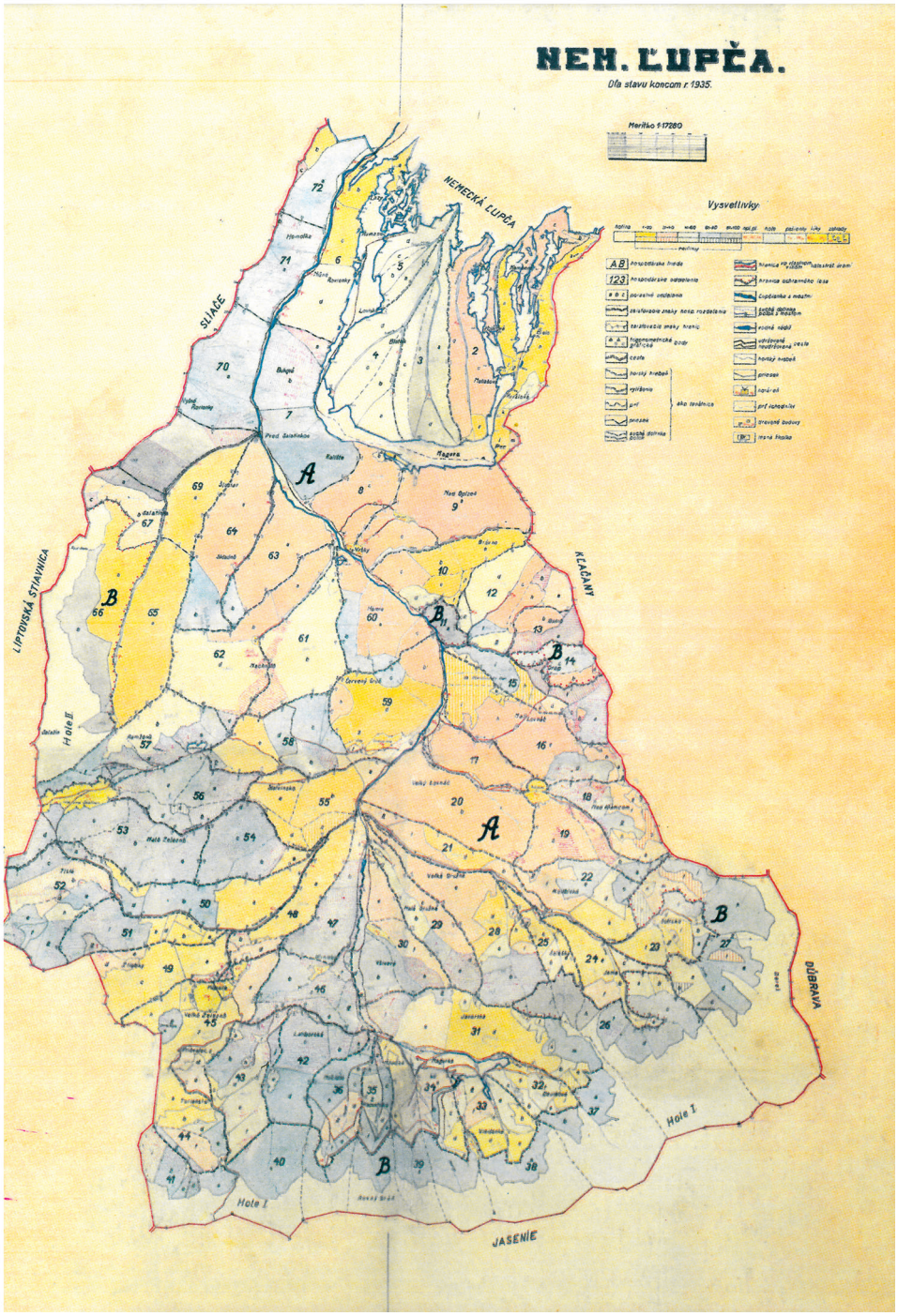

Základom boli jasné pravidlá

Záležitosti komposesorátu sa prerokovávali na schôdzach. Kontrolnú funkciu v komposesorátnych lesoch vykonávali inšpektori. V roku 1785 boli dvaja, mešťanov zastupoval Ján Beniač, kuralistov zasa Gašpar Keberič. Medzi ich povinnosti patrilo tiež vedenie účtov za zhabaný drevený materiál a predkladanie odborných posudkov na zhromaždeniach komposesorov. Usmerňovali činnosť horárov a dbali o poriadok a čistotu v lesoch. Horári boli spočiatku tiež iba dvaja.

Zásoby palivového dreva sa pripravovali iba zo sušiny, zlomkov a zo zvyškov dreva ležiaceho na zemi, a to spoločne. Po vode sa dopravovali k mestu, kde drevo rozdeľovali inšpektori podľa kventínov. V apríli roku 1786 sa v Ľupči pripravovali stavba novej pivovarskej budovy. Komposesorát prijal opatrenia na zabezpečenie stavebného dreva aj v prípade opráv meštianskych domov a zemianskych kúrií. Trámové, klátové a brvnové drevo sa ťažilo v hore Blatník, keďže sa tu nachádzali najkrajšie stromy. Pol šlógu bolo určeného na ťažbu stavebného dreva aj vo Veľkej doline.

Niektorí komposesori nedodržiavali lesný poriadok prijatý v decembri 1785 a vyťažili viac dreva, ako im prislúchalo podľa dielov. Lesný personál, hlavne horári s pomocníkmi brali od previnilcov do zálohu sekery, reťaze a iné náradie, ktoré sa potom ukladalo v pivnici mestského domu. Zabavené veci sa predávali záujemcom na dražbe, o čom viedli riadne účty, ktoré predkladali na kontrolu. Zhabané drevo sa ukladalo na obecný plac a predávalo na dražbe. Zakázané bolo vyvážanie haluziny pre kozy.

Ešte na začiatku roka 1786 bolo zakázané vyvážať z lesov na saniach štepy a poodtínať vrchovce na viechy alebo iné potreby. Previnilcov čakal trest. Dávali ich do klady a väznili.

(pokračovanie v budúcom čísle)

pripravil Miroslav Migaľa

zdroj: Vítek, Churý, Dejiny nemecko-ľupčianskeho Lesného komposesorátu v Partizánskej Ľupči.

ROTAVÍRUSY – STRAŠIAK PRE RODIČOV?

V posledných rokoch - a ako mi milí rodičia určite dáte za pravdu, najmä v posledných mesiacoch - naše deti viac trápia gastrointestinálne infekcie. Ich príčinou sú rozličné vírusy, sporadicky ide ale aj o bakteriálne infekty tráviaceho traktu. V prípade pôvodcov zo skupiny vírusov ide často o rotavírusy, teda pôvodcu, pri ktorom môže mať nákaza veľmi variabilný priebeh.

Pozor na dehydratáciu

Rotavírusová infekcia je všeobecne vo svete najčastejšou príčinou hnačky u detí. Vyskytuje sa najmä u batoliat a u detí v predškolskom veku. Napriek tomu, že tieto infekcie sú značne nepríjemné, spojené s výraznejším zvracaním, alebo hnačkami, ich liečba väčšinou prebieha doma. Najvyšší výskyt ochorení je v zimných a jarných mesiacoch.

Vírusy sa šíria cestou „z ruky do úst“, teda najmä z nedostatočne umytých rúk po použití toalety, ale aj zo znečistených predmetov. Infikovaná osoba môže vírus vylučovať až 10 dní od začiatku nákazy.

Priebeh rotavirózy je veľmi variabilný – u mladších detí je prvým prejavom najčastejšie horúčka a zvracanie, nasledované sú častými vodnatými hnačkami. U niektorých detí sú však príznaky len mierne, s miernym zvracaním a redšou stolicou.

Najzávažnejšou komplikáciou je dehydratácia. V prípade zastavenia močenia, apatie a horúčky nad 40 st. pacient urýchlene potrebuje lekársku pomoc a intravenóznu liečbu v nemocnici.

Najlepšia je prevencia

Špecifická liečba tejto nákazy neexistuje, doporučené sú diétne opatrenia, je potrebné úplne vylúčiť mliečne výrobky, čo je ale najdôležitejšie je pitný režim. Je veľmi dôležité udržiavať u dieťatka dostatočný príjem tekutín, aby sme zabránili dehydratácii. Striedame čistú vodu, nesladené čaje, minerálky, prípadne môžeme použiť rehydratačný roztok z lekárne. Podávame probiotiká, prípadne aktívne uhlie.

Aby sme zabránili šíreniu rotavírusovej infekcie, je nutné dodržiavanie prísnych hygienických opatrení. Vieme však, že v predškolských a školských zariadeniach nie je možné na 100 % tieto opatrenia dodržať a každé dieťa ustriehnuť, čo sa týka hygieny.

Výbornou a účinnou prevenciou je očkovanie. Je jednoduché - očkovacia látka sa podáva do úst bábätka, v našej krajine je široko dostupné. Prvá dávka musí byť podaná najneskôr do 4 - 5. mesiaca veku dieťatka. Má minimum nežiadúcich reakcií a dieťatko je veľmi efektívne chránené pred vážnejším priebehom tejto infekcie.

Prirodzenou prevenciou je adekvátna stimulácia imunitného systému už od skorého veku, pestrá strava, dostatočný pobyt na čerstvom vzduchu, primeraný kontakt so zvieratami. Želám vám, milí rodičia, aby vaše deťúrence boli čo najviac zdravé, ale najmä spokojné.

MUDr. Dana Černochová

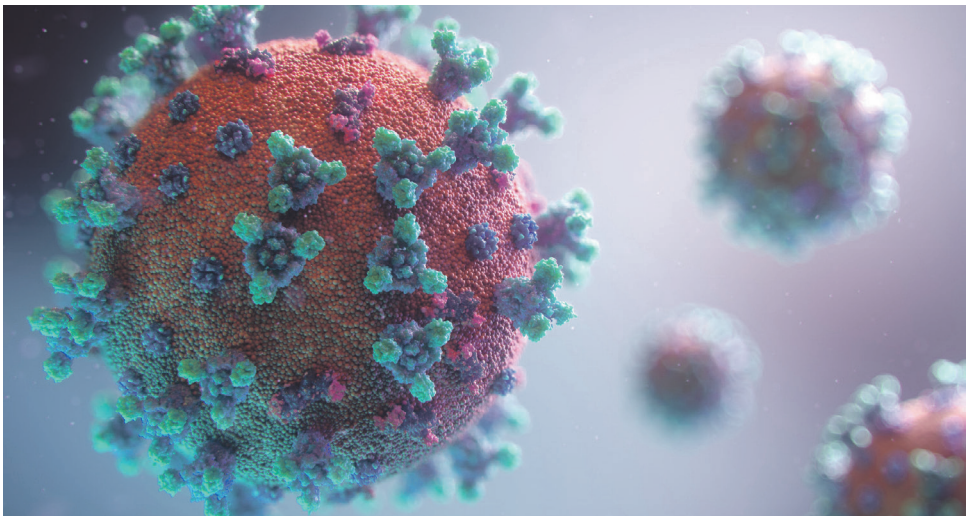

HASIČI OCHOTNÍ POMÔCŤ V ZIME I LETE

Tak ako končil minulý rok šťastne pre náš zbor - po ôsmykrát víťazstvom v okresnej hasičskej lige a víťazstvom dvoch našich členov Pavla Havlana a Erika v najťažšej hasičskej súťaži „Železný hasič“ - tak začal aj ten nový. A to silvestrovskou svadbou našich členov Filipa a Zuzky Havlanovcov.

V akcii

Na prvý zásah v tomto roku sme dlho nečakali. Už 3. januára sme zasahovali pri požiari hospodárskej budovy v susednej obci Malatíny. Požiar sa podarilo zlikvidovať v spolupráci s profesionálnymi hasičmi z Liptovského Mikuláša a Liptovského Hrádku až v skorých ranných hodinách.

Vo februári pretrvával aj v našej obci kalamitný stav z dôvodu hustého sneženia. Zasahovali sme najmä technickou pomocou v Ľupčianskej doline a osade Magurka, kde popadané stromy komplikovali prejazd. Do dneška (dúfajme, že to tak zostane naďalej) sme žiadny ďalší výjazd nemali.

Veselšie

Za tie veselšie výjazdy môžeme označiť tvorbu ľadu v zimnom období na námestí v našej obci. Teraz v lete sme potešili najmenších v ich sviatok na deň detí penou, prehliadkou hasičskej techniky a ukážkou zásahu.

K veselším akciám môžeme zaradiť aj Hasičský ples z februára tohto roku. Každým ročníkom postupujeme vyššie na kvalite, o čom svedčia dobré ohlasy hostí. Lístky na ten budúci sú už takmer vypredané.

Súťažne

Súťažná sezóna nám začala vo Svätom Kríži okrskovým kolom víťazne a postúpili sme na okresné kolo v Liptovských Kvačanoch. Tam sme tiež vyhrali a historicky po prvýkrát hasičské družstvo mužov postúpilo na krajské kolo do Hliníka nad Váhom. Vo veľkej konkurencii družstiev z celého kraja sme však na prvé tri miesta nedosiahli a obsadili sme štvrtú priečku.

Čaká nás ešte veľa akcií a súťaží, dúfajme, že nie veľa zásahov. Na toto všetko - na každú jednu akciu, súťaž či zásah - treba mať ľudí, ktorí konajú a držia pokope a sú vždy ochotní pomôcť.

Týchto ľudí dobrovoľný hasičský zbor obce Partizánska Ľupča má. Vďaka každému jednému z nich.

Pavol Adamčiak

STOLNÍ TENISTI PO ROKOCH OPÄŤ V PIATEJ LIGE

Dovoľte, aby som Vás informoval o výsledkoch našich družstiev v stolnom tenise v sezóne 2022/2023.

Najväčší úspech A-čka

Nedá mi inak - začnem veľkým úspechom nášho A-mužstva, ktoré obsadilo v 6.lige druhé miesto s jednobodovou stratou za prvým L. Hrádkom.

Prvú polsezónu sme sa držali na peknom druhom mieste, dokonca niekoľko kôl pred koncom súťaže sme boli prví a všetko sme mali vo svojich rukách. Po nešťastnej prehre v Nižnej Boci, kde nás prišli povzbudiť aj naši priaznivci sme dokonca spadli na tretie miesto. V poslednom kole však zaváhala aj N. Boca a my sme predsa len obsadili druhé miesto a vybojovali si právo účasti v baráži o postup do 5. ligy.

Keďže sa baráž hrala až dva mesiace po súťaži, museli sme si predĺžiť sezónu a trénovali sme naďalej. Baráž sa odohrala v Likavke. Išli sme tam s veľkou pokorou a s rešpektom pred kvalitnými súpermi.

Ako prvý nás čakal tím Baničné z Ružomberka (druhý v 6. lige Ružomberok), ktorý bol určite favorit. No my sme sa nezľakli a po oboch vyhratých štvorhrách sme viedli 2:0. Bodíky začali čoraz viac naskakovať pre nás, hlavne po heroickom výkone Henricha Peterca a nakoniec sme vyhrali 10:5. (Body: Peterec Henrich 3,5 Šlachta Milan 3,5 Peterec Peter 1,5 Sokol Peter 1,5).

Po prekvapivom víťazstve a výbornom obede sme sa už tešili na druhého súpera - domácu Likavku, ktorá bola opäť favorit. S domácimi, ktorí skončili v 5.lige na predposlednom mieste, sme uhrali jednu štvorhru, takže do dvojhier sme šli za stavu 1:1. Domáci mali dvoch vynikajúcich hráčov a my sme vedeli, že ak sa nám podarí niektorého zdolať, tak máme veľkú šancu. Nakoniec naša suverénna jednotka Miňo Šlachta zdolal oboch, ostatní hráči tiež zabojovali a bolo z toho víťazstvo 10:6 (M. Šlachta 4,5 H. Peterec 2,5 P. Peterec 2 P. Sokol 1) a postup po dlhých 16.rokoch do piatej ligy!

Tento postup sme si určite zaslúžili, niekoľko rokov po sebe sme sa držali na horných priečkach, ale vyšlo to až teraz. Určite by to nešlo bez nášho najlepšieho hráča a jednotky celej súťaže Miňa Šlachtu, ktorého veľmi dobre dopĺňali Henrich Peterec, Peter Peterec a Peter Sokol. Tešíme sa na budúci sezónu s omnoho kvalitnejšími súpermi.

Slušné výsledky B-čka a C-čka

Naše B-mužstvo sa umiestnilo v 7. lige v polovici tabuľky. Kvalitu sme mali aj na bronzový stupienok, ale nie všetky zápasy odohrali v plnom zložení, preto výsledky boli ako na hojdačke. Za mužstvo nastupovali Miro Procházka, Martin Noge, Tomáš Bartánus, Marek Klimáček, Heňo Peterec, Matej Sliacky a Vlado Hán.

Céčko obsadilo v 8. lige 5. miesto - tiež stred tabuľky - to je celkom slušné. Podobne ako béčko nie vždy nastúpili v najsilnejšom zložení, ale táto súťaž nie je o umiestnení, ale o radosti zahrať si. V tejto súťaži nás reprezentovali: Tomáš Bartánus, Peter Bella, Marián Balážec, Ladislav Balážec, Štefan Balážec, občas Matej Sliacky a príležitosť už dostali aj žiaci Timotej Peterec, Alex Balážec, Matej Frič a Denis Kúkol.

Pochvala dorastu

Naši chlapci odohrali žiacku súťaž, kde hralo 8 družtiev. My sme dodali presnú polovicu a jedno družstvo v zložení Timotej Peterec, Filip Obrcian a Denis Kúkol obsadilo pekné 3. miesto! Okrem nich počas sezóny nastupovali aj ďalší chlapci: Alex Balážec, Viliam Kováč, Michal Záchej, Matej

Pred zápasom s Baničným.

Zápas s Likavkou.

Balko, Michal Černoch, Matej Frič, Adam Sliacky a Adrián Mičetič.
Veľmi nás teší, že títo chlapci chodili vo veľkom počte na tréningy a dúfame, že to bude aj naďalej. Dvere majú otvorené aj iní chlapci. Veľká vďaka patrí Tomášovi Bartánusovi, ktorý sa chlapcom najviac venoval. Veríme že sa budú zlepšovať a niektorí už budú pravidelne nastupovať za dospelých.

Na záver sa chceme veľmi pekne poďakovať starostovi, poslancom a zamestnancom obecného úradu za podporu, výborné podmienky na trénovanie. Všetkým prajeme príjemné leto.

Peter Peterec

DARMOŠLAP INFORMUJE

„Čas letí ako bláznivý, ja nechytím ho, ani vy“, tak vraví klasik a my mu isto dáme všetci za pravdu. Nedávno bola zima, už je tu leto a my vám chceme priblížiť naše aktivity, ktoré sme od Vianoc organizovali alebo sa na nich len zúčastnili.

Návraty k zime

Začalo sa to koncoročnými klasikami: Štefanským výstupom na Malý Salatín, ktorý organizuje Turistklub Liptovské Sliače. Počasie vyšlo, všetci zúčastnení šli vytriasť vianočné opekance a niektorým sa to aj podarilo.

Nasledoval Silvestrovský výstup na Veľký Choč, bez ktorého si skalní nevedia predstaviť Silvestra. Potom sme Nový rok privítali spolu na posedení v budove Obecného futbalového klubu Partizánska Ľupča. „Na Teplici po opici“ alebo zlé jazyky vravia, že na „Teplicu zas po opicu“. Tak sme sa tam stretli s úmyslom popriať si do nového roku všetko najlepšie - Ľupčania, Sliačania aj Teplanci.

Nasledovali Traja králi, ktorí prišli zvestovať, čo sa stalo v Betleheme a s koledou popriali všetkým, ktorí sa tam zišli, „šťastie zdravie a dlhé letá, lebo prišli až z ďaleka“. V nasledujúcich zimných mesiacoch sa každý venoval individuálne lyžovaniu, skialpu a zimnej turistike.

Vo februári sme sa zúčastnili fašiangového výstupu na Mních, ktorý organizuje klub amatérskej cyklistiky Ružomberok a obec Likavka.

Od jarného prebudenia

V apríli sme čistili od odpadkov Ľupčiansku dolinu smerom od Tajchu pod Magurkou k horárni na Bielej Ľupči. Musíme skonštatovať, že odpadkov je menej ako po iné roky, ale objavili sme aj staršie čierne skládky.

Niektorí naši členovia išli na ďalší deň na Moravu na bicykloch otvárať Lichtenštejnské stezky a hovorili, že bolo super. Na budúci rok vyskúšajte.

V apríli sme ešte stihli aj výstup turistov

z Oravy a Liptova na Šíp, ktorý organizoval Turistický klub Šíp Stankovany.
1.mája sme sa na Rumanci rozlúčili so snehom. Výborný guláš uvaril najmladší účastník Matúš. Popritom sme kuli plány, čo a ako vylepšiť a kde v budúcnosti ísť. Koncom mája sme absolvovali klubový autobusový výlet. Vo Vychylovke sme sa povozili na lesnej úvraťovej železnici umiestnenej v krásnej kysuckej prírode. Okolo trate je skanzen, v ktorom sa nachádzajú stavby z celých Kysúc. Pani sprievodkyňa nám pútavým spôsobom porozprávala o živote našich predkov, ktorí žili v tom čase. My sa teraz na to pozeráme s obdivom a nechápeme, ako to mohli všetko zvládnuť bez vymožeností, ktoré máme dnes. Potom sme sa presunuli do Starej Bystrice. Tam sme obdivovali jediný orloj, ktorý máme na Slovensku. Spokojní a v dobrej nálade sme sa všetci vrátili domov. Ďakujeme všetkým, čo tento výlet pripravili a organizovali.

Pridajte sa k nám
Čas letí a preto dovoľte, aby sme vás pozvali na akcie, ktoré organizujeme v blízkej budúcnosti. Možno zistíte, že aj u nás sa dajú absolvovať vychádzky do prírody, na ktoré budete dlho spomínať.
25.6. Výstup na Prednú Maguru
9.7. Splav Váhu z Liskovej do Kraľovian
7.10. Výstup na Chabenec - jubilejný 30. ročník
Viac sa o akciách dozviete, ak navštívite našu darmošlapácku stránku na faceboku. Priatelia, uvidíme sa na spoločných potulkách...

Stanislav Sekan

NAVŠTÍVILI SME JUBILANTOV

Vedenie obce navštívilo aj tento rok oslávencov, ktorí sa dožili svojho významného jubilea – 80, 85 alebo 90 rokov. Prajeme im pevné zdravie, šťastie a lásku najbližších.

Ladislav Urbanovič, 85 rokov

Vladimír Hegedúš, 85 rokov

Etela Kralovenská, 80 rokov

Mária Tomčíková, 80 rokov

Z MATRIKY (JANUÁR – JÚN 2023)

NARODILI SA:

Viktória Kurtíková 11/2022, Viktor Mojčák 11/2022, Matúš Kacian, Filip Hatiar, Viktória Tekulová, Kiara Petercová, Martin Pavčo, Matej Mojš, Roman Bartek

SVOJE ÁNO POVEDALI:

Filip Havlan a Zuzana Zaťková 12/2022
Tomáš Bartánus a Simona Lovichová
Matúš Kúkol a Lena Zradulová
Ivan Majdek a Petra Rázgová
Branislav Púček a Zuzana Petercová
Marián Švec-Mihaľ a Margaréta Fajdeková

ROZLÚČILI SME SA JANUÁR – JÚN 2023

Emil Chalupka 79 r. – 12/2022, Emília Vyšná 89 r. - 12/2022, Emília Sakalová 84 r., Monika Balková 46 r., Oľga Šišková 74 r., Vlasta Pethöová 83 r., Darina Matejovie 88 r.

rubriku pripravila Renáta Antolová

Július Macák, 80 rokov

Ivan Kráľ, 80 rokov

Mária Joóbová, 80 rokov

Mária Husarčíková, 80 rokov

Emília Magerčiaková, 90 rokov

Objektívom členov fotoklubu

foto Miroslav Mydlo

foto Lenka Veľková

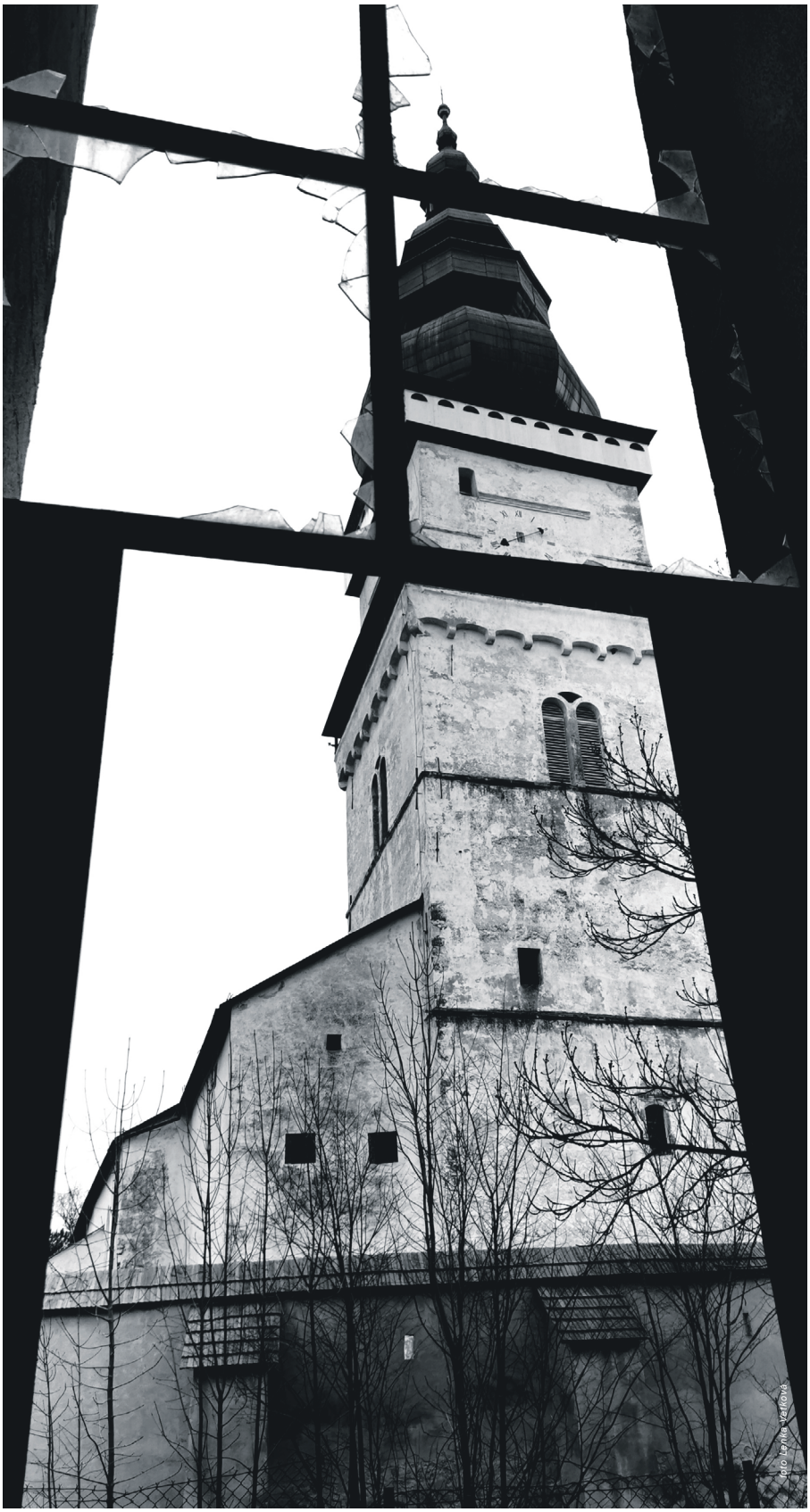

foto Lenka Veľková

ĽUPČASOPIS. Vydáva Obecný úrad Partizánska Ľupča, 032 15, periodicita: polročne, tel.: 044/5570755, email: ou@partizanskalupca.com, web: IČO vydavateľa: 00316556, povolené: OÚ Liptovský Mikuláš č. 1/1995, evidenčné číslo: EV 3947/09, ISSN 2644-710X, redakčná rada: Mgr. Ľubomír Jaško, Bc. Ladislav Balážec, Renáta Antolová, Mgr. Anna Ganobjaková, Ing. Miroslav Migaľa, Andrea Lencse Brndiarová, autor titulnej fotografie: Martin Sprušanský, grafická úprava: Stanislav Krakovský, tlač: Tlačiareň Vrábel, Dolný Kubín. Náklad 450 kusov. Dátum vydania periodickej tlače: 06/2023. Uzávierka nasledujúceho čísla 30. 11. 2023.

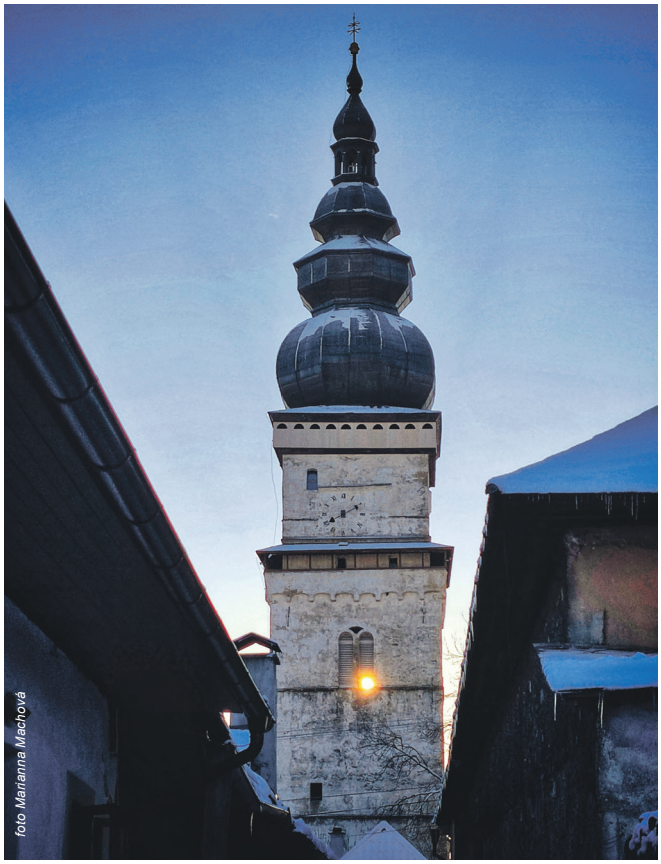
foto Marianna Machová

foto Sofia Sokolová

foto Sofia Sokolová

foto Dominika Kráľovanská

foto Miroslav Mydlo

foto Marianna Machová